

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden
ingande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.09
» » » 1000 » . . . 0.08
» » » 3000 » . . . 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Om lid te worden, kan men zich mondeling of schriftelijk op het bureau der Vereeniging Heerengracht 4 te 's-Gravenhage aanmelden.

Het lidmaatschap kost als minimum-contributie f 1.50 voor het Binnenland en f 2.50 voor het Buitenland, om tevens franco en kosteloos dit weekblad te ontvangen.

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan. — Derde Jaarverslag der Vereeniging. — In studie genomen. — Algemeen Weekoverzicht. — De Tentoonstelling van Nederlandsche Nijverheid te Baandoeng. — Oost-Indische berichten. — West-Indische berichten. — Voor den Javaan. — Cholera, desinfectie-brigades, semangka trasi, drukkerijen en dagbladen. — Vordering van duizenden ontbaalde heeren-diensten in dezen tijd van misère. — Los en Vast. — Inhoud van Nederl. Tijdschr. voor Oost- en West-Indië. — Mail.

Voor den noodlijdenden Javaan.

Restant in kas op 19 Juni 1902 f 18.89
Ingekomen:
Van Mev. S. v. L. te T. door bemiddeling
der Redactie van „De Vrouw” 1.00
Van „Amsterdamsche Studenten en kennissen” . . . 57.00
Van Egnal den Haag 20.29
N. N. den Haag 7.50
Van X den Haag 2.50
Totaal f 107.18

Derde Jaarverslag der Vereeniging

„OOST en WEST”

Uitgebracht door het Hoofdbestuur en in de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van 23 Juni 1902 goedgekeurd.

Wij kunnen ook ditmaal ons jaarverslag beginnen met op den gestadigen vooruitgang der Vereeniging te wijzen. Van 1200, bij het einde van het vorige jaar, is het aantal leden en donateurs gestegen tot 1877, waarvan in Oost-Indië 200, en in West-Indië 31.

Toch zijn wij met dezen vooruitgang niet tevreden en moeten wij rondweg bekennen, dat wij, gelet op het doel, dat de vereeniging nastreeft, van den iver, die de leden zou moeten bezielen, om dat doel te helpen bereiken, veel meer hadden verwacht.

Wanneer wij toch in aanmerking nemen, dat in West-Indië het getal onzer leden in de laatste twee jaren niet noemenswaardig is toegenomen, terwijl er te Paramaribo nog altijd geen Afdeling der Vereeniging is tot stand gebracht, dan moeten wij wel tot het besluit komen, dat de kans, dat wij voor de nog zoo veel hulp behoevende en hier in Nederland nog veel te weinig bekende West-Indische Koloniën door samenwerking veel goeds zouden kunnen doen, daar te lande niet wordt ingezien of, dat doel en streven der Vereeniging er nog niet voldoende gekend zijn geworden.

Daar het altijd heel moeilijk is, om iets nieuws, al is het nog zoo goed, algemeen bekend te maken en ingang te doen vinden, hellen wij tot de laatste gevolgtrekking over en drukken daarom vooral onze leden, die in nauwere betrekking staan tot West-Indië, op het hart, om zoowel in Suriname, als op de eilanden zooveel mogelijk mondeling of schriftelijk propaganda te maken voor het streven der Vereeniging.

Hetzelfde geldt, ofschoon in minder sterke mate, ook voor Oost-Indië, waar eveneens nog slechts betrekkelijk weinigen onder de Europeanen, inlanders en vreemde Oosterlingen zich gereopen hebben gevoeld, ons den steun van hun optreden als lid te verleen. Vermoedelijk ligt dezelfde oorzaak: onvoldoende bekendheid, ook hier ten grondslag en zou, om tot beterschap te geraken, hetzelfde middel, als voor West-Indië aanbevolen, kunnen worden toegepast.

Waarom anders dit gebrek aan warme belangstelling en krachtige samenwerking toe te schrijven?

Onze arbeid wil toch zijn in het belang der koloniën! Deed zich nu het geval voor, dat men ons werk afkeurde of geringschatte, dan zouden wij de betrekkelijke laksheid, waarmede ons pogen ontvangen wordt, kunnen begrijpen.

Men is echter vol lof niet alleen over het schoone en goede van ons program, maar ook over de wijze,

waarop getracht wordt dit tot uitvoering te brengen.

De door onze vereeniging gehouden tentoonstellingen van Oost-Indische kunstnijverheid zijn zoowel in de vakbladen, als over het algemeen door de pers, ten eerste gewaardeerd. Ook te Batavia zal er eerstdaags eene tentoonstelling worden geopend, ingericht naar het praktische denkbeeld om aan den Indischen kunstnijveraar koopers voor zijn werk te bezorgen en de onlangs te Parijs tot stand gekomen Afdeling is op weg om in die wereldstad eene markt voor Ned-Indische kunstnijverheid-producten te scheppen.

Prachtig vindt men onze instellingen om raad te geven en toezicht te houden, vooral wat betreft onderwijs en opvoeding van kinderen, die zonder hunne ouders hier in Europa moeten zijn, en om alle uit Indië komende personen, die aan voorlichting op eenig gebied behoefte hebben, zooveel mogelijk terecht te helpen.

Uitmundend werd het denkbeeld genoemd, dat tot uitvoering kwam, om een eigen Orgaan te hebben, ingericht zoowel op het maken van propagande voor de beginselen der Vereeniging, als op algemeene verspreiding van kennis omtrent Oost- en West-Indië onder het geheele Nederlandsche volk, een weekblad, dat voor den luttelen prijs van f 1.50 'sjaars, als minimum contributie van lidmaatschap, d. i. dus voor 3 cents in de week, aan een ieder franco en kosteloos wordt tehuizegezonden.

Toen het bericht van de eerste teekenen van naderende hongersnood in Midden-Java ons bereikten, stond „Oost en West” trouw op haar post en ging op informatie uit, ook bij de Indische Regeering in Nederland. De hulp der nationale dagbladers werd daarna ingeroepen om gelden in te zamelen, ten einde gereed te zijn steun te verleen, als de nood, zoodaals het zich liet aanzien, hooger zou klimmen.

Die roepstem vond geen weerklank, maar „Oost en West” liet zich niet afschrikken en toen de nood werkelijk hooger krom, richtte de presidente, namens het Hoofdbestuur, een „Op-roep aan het Nederlandsche Volk” en werden er eerst in den Haag en later in andere plaatsen collecten en inschrijvingen gehouden, die ons in staat stelden telkens belangrijke sommen telegrafisch aan onze Afdeling Ned. Indië voor te maken.

Zoodaals wij wel verwachtten, werd deze geldelijke steun uit Nederland in Oost-Indië zeer op prijs gesteld. Men begreep met ons, dat bij een samenloop van zooveel onheilen, als Midden-Java in de laatste jaren ondervonden heeft, Regeeringshulp alleen onmogelijk overal door-dringen en alle ellende lenigen kan, zoodat er ook voor het particulier initiatief veel arbeid in het verleen van bijstand aan de gebrekkijgenden te doen blijft.

En alsof men van hier uit den stoot daartoe kreeg, begon men ook in Oost-Indië geld in te zamelen voor de talloze, doodarme slachtoffers van misoogsten en overstromingen, een leedverder, waarmee Z. E. de Gouverneur-Generaal zijne sympathie betuigde door een belangrijke gift te schenken.

Is nu met dit alles te rijmen: dat onze Vereeniging in Oost-Indië nog maar zoo weinig leden telt, dat het totaal der leden in Nederland en in de Indië te samen geen tienduizenttallen bedraagt; en dat, maar één voorbeeld aan te halen: in eene Academiestad als Groningen met ruim 60.000 inwoners, het aantal leden der sedert ruim een jaar bestaande Afdeling aldaar niet meer dan 27 is?

Het is hier niet zoozeer een klaagtoon, welke wij willen doen hooren, als een hernieuwde, dringende aansporing tot onze leden, om persoonlijk propaganda te maken voor het streven van „Oost en West”.

In onzen tijd van vereenigingen voor van alles, waaronder echter de Indische belangen meestal géén of een veel te geringe plaats innemen, is die propaganda de eenige weg, om goed het doel en de nuttigheid eener instelling te doen begrijpen en dit is meer het geval in Nederland, waar belangstelling in de koloniën en de koloniale zaken, anders dan uit eigenbelang, nog zoo van jongen datum is.

Weet men echter persoonlijk met overtuiging aan te toonen, wat de vereeniging bedoelt, hoe groot nut zij kan stichten, ook op humanitair gebied voor het Moederland tevens, en daarbij te wijzen op de zeer geringe minimum contributie, waarvoor men zonder verdere kosten een weekblad ontvangt, dat door berichten en artikelen van allerlei aard zijne lezers van de koloniale toestanden op de hoogte brengt, dan is er, naar wij hopen, alle kans op de groote aanwinst van leden, die de vereeniging noodig heeft, om werkelijk te komen tot den innigen band van liefde, die zij meent, dat er tusschen Nederlandsch Oost- en West-Indië en Nederland moet bestaan.

Na deze inleiding overgaande tot de beschrijving van den tegenwoordigen stand van zaken, zij in de eerste plaats medegedeeld, dat wij thans Afdelingen hebben gevestigd:

- I In West-Indië: te Curaçao.
- II In Oost-Indië: te Weltevreden.
- III In Nederland: te Amsterdam.
- IV Te Arnhem.
- V Te Breda.
- VI Te 's-Gravenhage.
- VII Te Groningen.
- VIII Te Nijmegen.
- IX Te Rotterdam.
- X Te Utrecht.
- XI In het buitenland: te Parijs.

De laatste is echter nog in wording. Met natuurlijk ten deele ook Fransche leden, heeft de constitueering hare eigenaardige moeilijkheden.

Een goed voorbeeld van krachtige ontwikkeling gaf onze Afdeling Rotterdam, die reeds een paar maanden na de oprichting een honderdtal donateurs en leden telde. Moge deze in bloei gestadig blijven toenemen!

In Amsterdam schijnt de groote uitgestrektheid der stad tegen voorspoedig arbeiden een bezwaar te zijn. Het heeft der Afdeling al heel wat moeite gekost, om eindelijk tot het kiezen van een definitief Bestuur te komen. Nu dit er eenmaal is, vertrouwen wij, dat er weldra een huishoudelijk reglement zal worden vastgesteld en dat Amsterdam langzamerhand tot een onzer belangrijkste Afdelingen zal groeien.

Ook van de werkzaamheid der overige Afdelingen, koesteren wij de beste verwachtingen, mede op grond van de door haar ingezonden verslagen, welke afzonderlijk ieder met vermelding van haar Bestuur en hare ledenlijst als Bijlagen bij dit verslag worden afgedrukt.

Op verschillende plaatsen in Nederland en te Suriname hebben wij correspondenten, wier namen en adressen, als eerste Bijlage, hierachter volgen. Hun aantal is gelukkig toegenomen, maar toch nog zeer voor uitbreiding vatbaar, want juist ook op de toewijding van ijverige corresponderende leden is onze hoop gevestigd voor het winnen van leden en het vormen van steeds meerdere Afdelingen.

In het bijzonder wenschen wij onzen dank te betuigen aan onze correspondenten te Apeldoorn, Doetinchem, Leiden, Tiel en Wageningen, die onder hun arbeid in het belang der Vereeniging ook hebben begrepen het krachtig medewerken om door het inzamelen van gelden het lijden onzer bruine broeders en zusters op Java te helpen verzachten.

Het Hoofdbestuur is in het afgelopen jaar drie maal samengekomen tot regeling van den gang van zaken der vereeniging: den 21sten November 1901 werd eene hoofdbestuursvergadering gehouden te Utrecht, den 6den Maart 1902 te Arnhem en den 26sten Mei te 's-Gravenhage. Een belangrijk besluit was, dat tot het herdenken van den Compagniesdag op 20 Maart j.l. in de verschillende Afdelingen, waarvan de uitvoering aan de Afdelingsbesturen en te 's-Gravenhage aan de 4e commissie werd overgelaten.

In de zaal van het gebouw „Diligentia” aldaar hield Prof. Mr. J. E. Heeres uit Delft eene herinneringsrede, waarbij aan den ondernemingsgeest en de energie onzer voorvaderen hulde werd gebracht, maar tevens met nadruk op het treurige feit werd gewezen, dat Nederland tegenover de sedert drie eeuwen overheerschte volken in Oost-Azië heel wat goed heeft te maken.

Na Prof. Heeres trad Willem Rooijaards op met een fragment uit de IJstroom van Antonides van der Goes en zong mejuffrouw O. Munniks de Jongh een toepasselijk lied en een paar Maleische pantsoms. De groote zaal was overvol, want velen hadden gebruik gemaakt van de uitnodiging, die mede van de vereeniging „Moederland en Koloniën” was uitgegaan.

De herinneringsdag was eene goede inleiding tot de collecte, die door de Afdeling 's-Gravenhage den volgende dag voor de noodlijdende Javanen gehouden werd.

Een tweede belangrijk besluit was, dat het Hoofdbestuur een herziening der statuten en van het huishoudelijk Reglement der Vereeniging noodig achtte, nu het aangroeiend getal Afdelingen eene andere organisatie van beheer vorderde. Eene Commissie uit de Hoofdbestuursleden werd benoemd tot het opmaken eener concept-wijziging; het resultaat van haren arbeid door ons gearresteerd, zal een punt van behandeling zijn in de Jaarlijksche Algemeene Vergadering, waarin dit verslag wordt uitgebracht.

Wij moeten thans nog het een en ander mededeelen van den arbeid der onder ons direct toezicht werkende commissiën:

Daartoe behoort in de eerste plaats de vroegere 2de Commissie, welke het vorige jaar herdoopt werd in: „Commissie van Opvoeding en Onderwijs in Nederland”. Die commissie bleef voortgaan met aan ouders of voogden, die hunne kinderen naar Europa wilden zenden, of ze bij vertrek aldaar achterlaten, de meest volledige inlichtingen te verstrekken, zoowel omtrent goede scholen, als wat aangaat geschikte gezinnen, waar de kinderen uit een oogpunt van onderhoud en opvoeding uitstekend geplaatst zijn.

Wegens bezwaren tegen den voorzitter, traden in den loop van het jaar de dames mevrouw E. Kunst-Heijneman en Mej. Elise A. Haigton uit de commissie en wendden zich met eene klacht tot het Hoofdbestuur. Niettegenstaande dat daarna de presidente der vereeniging op verzoek der commissie als lid was toegetreden, ontstond er toch tusschen het Hoofdbestuur en de commissie een principiëel verschil van meening, dat haar aanleiding gaf in haar geheel af te treden.

Dit betreurende, meende het Hoofdbestuur echter niet dadelijk tot de benoeming eener nieuwe commissie te moeten overgaan, omdat in deze Algemeene Vergadering toch een voorstel der afdeling Arnhem aan de orde komt, om de centrale commissie voor opvoeding en onderwijs in Nederland af te schaffen, en weder als in den aanvang hiervoor slechts gewestelijke commissiën te vormen, ieder tot eene Afdeling behorende. In afwachting dat hieromtrent zal zijn be-

slist, heeft het Hoofdbestuur, door zijn dagelijksch bestuur in den Haag vertegenwoordigd, zelf den arbeid der bedoelde centrale commissie tijdelijk op zich genomen.

Van den 4e Commissie, tot verspreiding van populaire kennis omtrent de Indië, in woord en geschrift vervullen president en secretaris nog altijd dezelfde functies ook in de Redactie-Commissie van „Het Koloniaal Weekblad”. Sedert verleden jaar is er eene belangrijke vooruitgang te bespeuren, wat betreft het houden van populaire voordrachten met en zonder lichtbeelden over Oost- en West-Indië.

De 5e Commissie; ter bevordering der Ned-Indische nijverheid en kunstnijverheid, behaalde een groot succes met de reeds in ons vorig jaarverslag aangekondigde tentoonstelling van Oost-Indische weefsels, Javaansche batik en Oud-Indische meubelen in de Gothische zaal van het Koninklijk Paleis te 's-Gravenhage. Ook nu wederom echter geen direct geldelijk succes, want de uitgaven hebben de inkomsten nog met een gering bedrag overtroffen, maar de rijke en eenig-fraaie verzameling, systematisch en toch smaakvol geëtaleerd wekte in de kunstenaarswereld en ook in die der ethnographen, zoowel in het binnen-, als buitenland groote bewondering en in tal van tijdschriften en dagbladen werd er de aandacht van het publiek op gevestigd. Van de hand van het Commissielid, den heer G. P. Rouffier, was er een uitgewerkte, waardevolle catalogus, die den bezoeker de studie gemakkelijck en aantrekkelijck maakte.

Onder de zeer belangstellende bezoekers mogen wij in de eerste plaats noemen: H. H. Majesteiten de Koningin en de Koningin-Moeder, benevens Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden.

Wat wij niet alleen hopen en vertrouwen, maar zelfs met grond mogen veronderstellen, is, dat de gemaakte gunstige indruk in het belang der Indische Kunstnijverheid meer en meer na zal werken.

De oprichting der Afdeling te Parijs staat er nauw mede in verband en thans is in de Nederlandsche Afdeling op de internationale tentoonstelling van decoratieve kunst te Turijn, ook eene keurige verzameling Indische kunstnijverheidproducten, die onze 5e Commissie heeft bij elkander gebracht.

Het plan bestaat om de reeks groep-tentoonstellingen voort te zetten met eene betreffende vlechtwerken en ernstige pogingen worden in het werk gesteld, om te geraken tot spoedige uitvoering van het plan eener permanente tentoonstelling met verkoop van geregeld uit de Indië te betrekken kunstnijverheidsvorwerpen.

Ons lokaal Heerengracht 4, blijft als centrum der Vereeniging, aan zijnen bestemming beantwoorden. Wel is het jammer, dat de leeszaal niet drukker door de leden wordt bezocht, maar in dit opzicht deelt zij het lot der meeste vereenigingsbibliotheken in Nederland.

Wij hopen echter ook in dit opzicht op beterschap en vestigen er de aandacht onzer leden op, dat boeken en tijdschriften aan den Algemeenen Secretaris der Commissiën den heer G. C. A. de Witt (adres Heerengracht 4), ook ter leen kunnen worden gevraagd.

Het gebruik van de rijstafel-restaurant blijft stationair, maar aangezien de bij den aanvang beraamde inkomsten van tentoonstellingen en verkoop van kunstnijverheidsvoorwerpen tot nog toe zijn achterwege gebleven, hebben wij op de obligatie-leening van f 5000 over dit boekjaar geen dividend kunnen doen uitbetalen.

Hiermede zouden wij dit verslag kunnen eindigen, wanneer wij niet nog met een enkel woord melding wilden maken van onze inzameling van gelden ten behoeve van de noodlijdenden op Java.

Hadden wij daarbij van de Nederlandsche pers in het algemeen evenveel steun gehad, als wij nu van enkele persorganen tegenwerking ondervonden, dan zou er zeker nog vrij wat meer geld voor het zwaar geteisterde volk zijn bij elkander gebracht. Toch kunnen wij met erkentelijkheid vermelden, dat na den compagniedag velen bladen bereid werden bevonden om onze oproepingen over te nemen en om zoowel onze Afdelingsbesturen, als onze correspondenten behulpzaam te zijn, terwijl de Deventer-, en de Zuidfensche Courant voor ons medeinzamelden en Het Vaderland eene eigen inschrijving opende, die ruim f 3000 opracht.

Wij konden tot heden toe de som van ruim f 15.000 naar Oost-Indië overmaken, die zoodaals men uit het verslag der Afdeling Ned.-Indië zien zal, besteed wordt, geheel in den geest, als wij het altijd hebben bedoeld: door particulier initiatief, dat uit persoonlijk medegevoel en uit behoefte om te helpen voortkomend, het lijden tot in de verborgenste hoeken opzoekt en door raad en daad de slachtoffers zooveel mogelijk praktisch te hulp komt.

Had de Koloniale Regeering in Nederland gedaan, wat Z. E. de Gouverneur-Generaal in Ned-Indië feitelijk door persoonlijke inschrijving deed: erkennen, dat naast de staatshulp het steunen door den algemeenen liefdadigheidszin een goed en gewenscht werk is, dan zou de tegenstand en het gebrek aan medewerking, welke wij hier en daar ondervinden, voor een groot deel gebroken zijn geworden en zouden onze pogingen nog meer resultaat hebben.

In zoverre is ons succes echter groot, dat op den achteruitgang van den economischen toestand van Java's bevolking een scheller licht is gevallen en men behalve aan het leenigen van den dadelijken nood,

ook meer en meer denkt aan het zoo spoedig mogelijk nemen van maatregelen om het telkens opnieuw dreigend hongernoodspook voor goed van Java's vruchtbaren bodem te verdrijven. De Nederlandsche Afdeling der „Ned-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw“ riep eene Openbare Vergadering op om een rekest aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal in te dienen, waarbij een gemotiveerd beroep wordt gedaan, om den spoedigen **aanleg van alle bevoeiings- en waterkeeringswerken, die in het belang van den landbouw op Java zoo dringend noodig zijn, te bevorderen**.

Wij ontvingen een uitnodiging om daaraan mee te doen en vertrouwde daarvoor te handelen in overeenstemming met woord en geest onzer statuten, hebben wij ons van harte bij de stellers van het rekest aangesloten.

Het Hoofdbestuur:

N. van Zuylen-Tromp, *Presidente*.
G. P. H. H. Gonggrijp, *Penningmeester*.
Mr. A. Slotemaker, *Secretaris*.
M. Ten Bosch-Boscher.
Mr. G. van Slooten.
M. Tersteeg-Pronk.

Den Haag. W. Weusman-Luitjes.
D. F. Romein.

Utrecht. J. Jonker.
E. A. H. van der Heide.
J. A. van Zijp.

Arnhem. K. F. Caspersz.
C. M. E. R. C. van Bose.

Nijmegen. F. W. Everts.
A. P. W. van Meurs.
Mej. J. van der Schuyt.

Rotterdam. Jkvr. C. de Went Alberda van Ekenstein.
H. B. van Rhijn.

Groningen. F. P. L. van Driel.
J. C. van Reijn.

Breda.

In studie genomen.

Slechts van enkele onzer afdelingen en correspondenten, die zich beijverd hebben om het aan de Tweede Kamer gerichte rekest „tot bevordering van den spoedigen aanleg van alle bevoeiings- en waterkeeringswerken, die in het belang van den landbouw op Java zoo dringend noodig zijn“, met het daarbij als toelichting gevoegde vergaderingsverslag onder de aandacht te brengen hunner stadgenooten, mochten wij geteekende adhaesie-adressen ontvangen.

Wat bij de Ned. afdeling der „Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw“ en bij „Moederland en Koloniën“ is ingekomen, weten wij nog niet, maar dit houden wij nu reeds voor zeker, dat zij, die er zich een illusie van maakten, dat gansch het Nederlandsche volk zich zou aangorden om afdoende maatregelen te vragen tegen het telkens terugkerende van hongersnood en ellende op Java, zich teleurgesteld zullen voelen.

Moet men nu daarom zeggen, dat de poging der drie Koloniale vereenigingen om algemeene instemming te verkrijgen met haar verzoekschrift, waarin op het voornamelijk, het dadelijk mogelijke en in de eerste plaats noodige middel tot verbetering van den toestand de aandacht wordt gevestigd, is mislukt?

In geen deele, is hierop ons antwoord, want blijkbaar weet het Nederlandsche volk ook nu nog niet, dat het jaren lang verzuimd heeft te doen, wat plicht was en zal daarom het thans uitgestrooide zaad der kennis toch nog wel vruchten dragen.

Een bewijs van het niet-weten putten wij in de eerste plaats uit hetgeen andere, minder ijverige afdelingen en correspondenten aan het hoofdbestuur mededeelen, maar meer nog uit hetgeen wij van buiten af te weten komen of in de dagbladen lezen.

Zoo trof ons b. v. het bericht, dat bij de Kamer van Koophandel van Amsterdam in hare jongste gewone vergadering o. a. ter tafel kwam het verzoek om aan het ingediende rekest adhaesie te verleenen en dat dit verzoek werd aangehouden, om eerst het onderwerp te bestuderen.

Wanneer nu een lichaam als de Amsterdamsche handelskamer, die door den aard van haren arbeid en van de handelsbetrekkingen van de meeste harer leden, moet weten, dat er onder den inlander op Java groote malaise bestaat en zijn koopkracht in de laatste jaren zeer is verminderd, die daarenboven niet onbekend kan zijn met het feit, dat de rijstbouw, die de hoofdbron van inkomst is der Javaansche landbouwers, in de eerste plaats geregeld toevoer van voldoende water vordert, wanneer zulk een lichaam zich incompetent verklaart om zonder nadere studie te oordeelen over de waarde van een duidelijk toegelicht rekest, dan kan het ons niet verwonderen, dat de gewone Nederlander zoo maar niet dadelijk bereid is, zijn handtekening te zetten onder een instemmingsadres met een verzoekschrift, waarin aan de Volksvertegenwoordiging wordt gevraagd, den spoedigen aanleg te bevorderen van werken, die miljoenen en nog eens miljoenen schats zullen kosten.

Maar nu dit blijkt tot zijn achten wij het dubbel nuttig en meer dan noodig, dat het volk worde wakker geschud en dat de vraag, of men Java mag blootgesteld laten aan de kans op telkens terugkerende hongersnooden, ERNSTIG WORDE IN STUDIE GENOMEN.

En wij mogen er immers wel op vertrouwen, dat de Nederlandsche pers, dat de Nederlandsche dagbladen zowel als de sociale weekbladen en tijdschriften, welke moeten leiden en voorlichten, die studie voor het volk gemakkelijk zullen maken, door aan bekwaame medewerkers of inzenders, die ter zake kundig zijn, het schrijven van stukken over die levensquaestie op te dragen.

Tot nu toe was daarvan nog maar weinig te bemerken. Zelfs het speciaal de Indische belangen behandelende „Tijdschrift voor Ned-Indië“, dat onder zijne redactie leden telt van de vereenigingen, die het verzoekschrift aan de Tweede

Kamer hebben ingediend, vergenoegde zich met in zijne laatste aflevering het rekest te doen afdrucken, zonder het geven van eenige toelichting of bijvoeging van eigen overwegingen. En de Redactie van het andere Koloniaal maandschrift „De Indische Gids“ bepaalde zich tot de opmerking, dat met een rekest als het onze door een ieder gerust sympathie kan worden toegeëerd.

Eene uitzondering maakte de „Indische Mercur“, die zijn n. 23 van 10 Juni j.l. begon met een artikel over „HET IRRIGATIE-WEZEN, IN BETREKKING TOT DEN ECONOMISCHEN TOESTAND OP JAVA van den heer VAN GORKOM, de zoo bekende schrijver over onze Oost-Indische Cultures.

Wij bevelen dit artikel ter lezing aan allen, die in O. Indië's welvaart belang stellen; wij kunnen niet nalaten er voor ons blad de drie eerste alinea's van over te nemen:

„Met bijzondere belangstelling zal, in Indië als in Nederland, het merkwaardig feit, dat door drie Vereenigingen hier te lande een dringend verzoek tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal is gericht, om van haren kant den spoedigen aanleg van alle bevoeiings- en waterkeeringswerken, die in het belang van den landbouw op Java zoo dringend noodig zijn, te bevorderen“ vernomen zijn of worden.

Mag toch met recht worden vooropgesteld, dat het hoogste materieel belang van den Javanen in zijn landbouw is gelegen, dan spreekt vanzelf, dat ter bevordering van den algemeenen economischen toestand, dien landbouw de beste waarborgen dienen te worden verzekerd en kan een zoo algemeen en volledig mogelijk irrigatie-stelsel, als dringende eisch, op deugdelijke gronden worden bepleit.“

De heer v. G. maakt in zijn geschrift er de stellers van het rekest een verwijt van, dat zij zich hebben bepaald tot een algemeenen aandrag om bevoeiing, maar niet daarbij tevens hebben aangewezen, zij het dan ook in groote trekken, op welke manier men zich voorstelt het doel zoodra mogelijk te kunnen bereiken. Wij gelooven echter, dat, na al hetgeen er over irrigatie werd gesproken en geschreven, ook door bekwaame vakmannen, het aangeven van een schema van uitvoering in het rekest overbodig was. Dat werk behoeft aan de Indische Regeering niet te worden uit de hand genomen. Zoodra men in O-Indië weet, dat Minister en Kamers slechts wachten op voorstellen om de noodige miljoenen beschikbaar te stellen, teneinde met vrucht het irrigatiewerk ter hand te nemen, dan zullen degelijke voorstellen niet uitblijven.

Het is niet alleen een miljoenen-vraagstuk, zoo zegt de heer v. G. verder, maar eer en „meer misschien nog een vraag naar voldoende „aantal bekwaame menneken“ voor de uitvoering.

De spijker wordt hier in zooverre op den kop geslagen, dat het getal waterstaats-ingenieurs in Indië werkelijk veel te klein is, wanneer men aan den eisch wil voldoen, om in korten tijd voor afdoende bevoeiing zorg te dragen.

Maar er is aan den anderen kant, ook vóór men nieuwe plannen gaat maken, nog genoeg werk uit te voeren, dat reeds goedgekeurd is of waarvan de volledige plannen gereed zijn.

Is men in Oost-Indië overtuigd, dat onze Volksvertegenwoordiging een ernstig voortzetten van het irrigatiewerk verlangt, dan is er, wij herhalen dit, geen bezwaar om reeds in 't volgend jaar met vrucht krachtig aan 't werk te zijn.

En wenscht men hier in Nederland, dat op dien weg categorisch worde voortgegaan, dan, de heer v. G. zij hieromtrent gerust, zal er, wanneer men het ingenieurs-personeel wil uitbreiden en voor technischen arbeid goed betalen, aan voldoende en degelijke krachten geen gebrek zijn.

WEEKOVERZICHT.

De voorbereiding van de kroningsplechtigheden te Londen, waarvan thans de pers vervuld is, brengen ons weer de Septemberdagen in herinnering, toen wij de troonsbestijging van koningin Wilhelmina mochten viëren. De omstandigheden, waaronder beide gebeurtenissen voorvallen, zullen wel in de eerste plaats aanleiding kunnen geven tot tegenstellingen, zoowel met 't oog op de personen, als met 't oog op den staatkundigen toestand. Wij zullen ons daarin nu maar niet verdiepen, evenmin als wij ons trachten te verklaren om welke redenen het Engelsche publiek den vroegeren Prins van Wales thans zoo vurig toelicht. Dat het om de persoon van den drager der koninklijke waardigheid zou zijn, zal iedereen, die eens met de Engelschen over die persoonlijkheid heeft gesproken, wel niet aannemen. Hoe 't zij, er is thans geestdrift en waarom men zich nu in vuren gevoelt, dat zal den koning ook weinig kunnen schelen, wanneer de kranten maar van stormachtige toelichtingen kunnen gewagen. Intusschen, terwijl wij dit schrijven, komt de courant ons vertellen, dat men voorloopig zijn gejuich zal mogen uitstellen. Met het officieel optreden van een nieuw gekroond hoofd valt dan nagenoeg samen het overlijden van een anderen collega, van den koning van Saksen, die in de politiek vrij onbeduidende positie van een Duitschen bondsvoorst wordt opgevolgd door zijn evenzeer bejaarden broeder. Tevens zal wellicht een nieuw koningskroontje bij de reeds bestaande worden gevoegd door Bulgarije, waarvan men telkens op nieuw hoort verzekeren, dat de titulaire promotie tot koninkrijk aanstaande is. Hiermee zou een lievelingswensch van den tegenwoordigen „Vorst“ zijn verkregen.

In Amerika is een zeer belangrijke beslissing genomen in de zaak van het inter-oceanisch kanaal. De eenduidige is nu gevallen op het Panama-plan. Men kan licht begrijpen, dat deze kanaalhistorie een bijzonder ingewikkelde is. Want niet alleen moet men, vóór dat er een spade in de aarde wordt gestoken volkomen zeker zijn van de internationale regelingen op handels- en krijgsgedrag, maar, wanneer een besluit omtrent een zaak als deze genomen moet worden in een politieke vergadering, dan is het klaar, dat van te voren ook heel wat particuliere belangen invloed op de te nemen beslissing zullen trachten uit te oefenen. De richting van het nieuwe kanaal betekent voor talrijke landeigenaren, industrieelen en handelslieden geweldige fortuinen en het is bekend, dat vooral in Amerika het volksvertegenwoordigen bij velen een affaire is, waaruit men trachten moet zoveel mogelijk verdienste te trekken. Voor degenen,

die in vroeger jaren met droefenis hun Panamapapieren aanschouwden, kan het jongste besluit wellicht ook nog een glimlach brengen.

De Amerikanen zijn nog al voldaan over Cuba en verwachten daarvoor een rustige toekomst. Houdt men echter wel genoeg rekening met de achtergebleven Spanjaarden, die toch de bezitters zijn van de rijke gronden van het eiland en die aan de Cubaansche creolen heel wat meer nabij staan dan de Amerikanen, wier volksraad te ver is verwijderd van die der Latijnsche volken, dan dat er veel kans is op blijvende harmonie? Voor het oogenblik is de regeering van Cuba nog anti Spaansch, maar het bloed kruit, waar het niet gaan kan; dat heeft men nog op het pan-Amerikaansch congres gezien.

In de buurt van Cuba, in Venezuela is de revolutie weer fel aan 't branden. Wij weten op 't oogenblik niet of de opstandelingen van heden niet de loyalisten van gisteren zijn; er is geen oop op te houden. Maar 't is zeker, dat er minder fraaie berichten van die heeren overkomen. Het schijnt voor deze welgevoefde boekaniers een tijdverdrift te zijn hun moed te koelen aan ongewapende vreedzame burgers. Het is een goed werk van onze marine geweest om, alle internationaal plichtplegen op zij zettend, in naam van de menscheeljkheid voor dit lafhartig spel een stokje te steken.

Is het omdat de Zwitsers hun regeerings personen zood armzalig bezoldigen, dat de gezanten van vreemde mogendheden tegenover den Bondsraad met een onvergelykelyk arrogance plegen op te treden? Eerst hebben wij gehad het incident met Italië, dat zijn oorsprong gevonden heeft in de pure onwellevendheid van den gezant der mogendheid. Thans dreigt weer een geschil met Engeland, dat de vrijheid heeft genomen den Zwitsers du haut de sa grandeur de les te lezen over een binnenlandsche kwestie. Deze houding tegenover kleinere staten geeft al een bijzonder treurigen kijk op diplomatische gewoonten. Het moet ter eere van de Zwitsers gezegd worden, dat zij zich evenwel door al deze bullebakken niet laten intimideeren en flink en waardig weten te antwoorden zonder iets van hurne rechtenprijs te geven.

De troebelen in Rusland zijn officieel voorbij, maar toch bereiken ons nog dikwijls berichten, die er op wijzen, dat in werkelijkheid de ontevredenheid niet vermindert en de geest van verzet er eerder voor dan achteruit gaat. De Russische boer, vroeger-lifseigene komt in dat gevaarlijk stadium van allereerste beschaving waarin zijn confraters in de meer westelijke landen hun jacquerien en moordtochten tegen de landheeren organiseerden. Het kan zeker niet ontkend worden, dat zijne grieven talrijk zijn en zijn stem nergens wordt vernomen. In verband met de ontevredenheid ter platten lande is het een eigenaardig iets de vrijgevigheid te zien waarmee de censuur de berichten omtrent de anti-poolsche beweging in Duitsland door laat. Dat is zeker om aan de Polen te laten zien, dat men 't in andere landen nog niet zooveel beter heeft.

De Tentoonstelling van Inlandsche Nijverheid te Bandoeng.

Op 20 Mei j.l. werd te Bandoeng in de Braga-zaal een tentoonstelling van Inlandsche Nijverheidsproducten geopend, te oordeelen naar de beschrijving, welke het *Bat. Ntbl.* er van geeft, zeer interessant moet wezen.

„Wanneer hij“, zoo zegt het blad, „die de meening is toegedaan, dat een inlander niets kan, niets weet en niets doet, na de tentoonstelling bezocht te hebben, dit nog durft beweren, is hij wel een verstokt zondaar op het gebied van het vooroordeel.“

„Wanneer men de Braga-zaal binnentreedt, ziet men links de afdeling **vlechtwerk** van Indië, Tasikmalaja en Singaperana.

Hier is o. m. een zeer sierlijke papiermand tentoongesteld die de aandacht zeer zeker waard is. Daarop volgt de afdeling **houtsnijwerk** van Melabang en Bandoeng. Allerlei fraaie voorwerpen zijn hier te zien, waaronder zeer mooie, vervaardigd uit klapperdoppen en ook de vroeger besproken **damesslofjes van bamboe**. Nu volgt het **beeldhouwwerk** van Tjimahi, waarbij beelden uit licht blauw leisteen gesneden en een beeld van hout van H. M. de Koningin.

De afdeling **huisvlijt** van Bandoeng is vertegenwoordigd door eenige door de leerlingen vervaardigde modellen van vruchten en bloemen, die alleszins geslaagd kunnen genoemd worden.

De afdeling **vlechtwerk** van Tasikmalaja en Tjiawi waren ook goed vertegenwoordigd, vooral door **matwerk**:

In de afdeling oude en nieuwe **zilverwerken** vonden wij terug verschillende zilveren denkplaten door den heer den Hamer vroeger besproken. Hierto behoort ook een mooie zilveren kofflepoot, het eigendom van den regent van Tjimahi, waarop staat: Ter gedaght van Wijlen Z. Edelh. Henric Zwaarderoon, oud-gouverneur-generaal van Nederl. India Geb. Binnen Rotterdam 1667 overleden Batavia 1728“.

Wij verzoeken onze lezers die de tentoonstelling bezoeken, wel te letten op de **solosche sarongs**, welke hier zijn opgehangen en in Tjiandjoer met gouddraad zijn bewerkt en ook op het **schilderwerk** van hadji Willem van Tjiandjoer dat zeer zeker belangstelling overwaard is.

Aan de beurt komt nu het **batikwerk** (1) van Tasikmalaja. Men ziet hier maten bezig met koperen stempels de zoogenaamde **bedrukte sarongs** te vervaardigen, maar ook een vrouw die wonderlijk vlug en zeker het hinnen met de hand bewerkt en daarbij een hoogst primitief instrument gebruikt. Die vrouw is een geboren schilderes, zij teekent de fraaie krullen en bladvormen uit de hand op het doek.

Wij zijn nu gekomen voor het tooneel, waar de fraaie **wajang** van den regent is neergezet en morgen in werking zal te zien. Wij krijgen nu **vlechtwerk** uit Tangerang en **wapens en muziekinstrumenten** uit Tjisondari.

Dan volgt het **weven** van sarongs van Bandoeng, het **solosche batikken** door een Javanen die zich sinds eenige jaren hier heeft gevestigd.

Wat nu aan de beurt komt, is zeker wel het voornaamste van de tentoonstelling. Wij zien hier aan het werk den bekende wapensmid van Tjikeroeh bij Rantja Ekek, den man die **uitstekende wapens** smeedt en die uit de hand met ornamenten versiert. Zijn vader was in de laatste kunst zeer bedreven en zijn modellen worden nog steeds gebruikt. Het graveeren geschiedt met een scherp hard beitelje en een kleinen hamer.

Zoo goed is het werk van dezen wapensmid, dat sinds 1897 steeds bij hem worden besteld de klingen bij de marchaussée in gebruik. Hij levert die klingen aan het gouvernement voor zes en een halven gulden.

In 1897 werd hem opgedragen te maken 150 klingen, in 1898, 100, in 1899, 50, in 1900, 100, in 1901, 200 en in 1902, 120. Wel een bewijs dat deze in-

(1) Waarschijnlijk geen **batikwerk** doch **Kaintjap** (bestempelde of bedrukte kleedjes). P. F. A.

inlander deugdelijk gebleken werk fabriceren.

We krijgen nu de **pottenbakkerskunst** vertegenwoordigd door eenige potten en pannen in de afdeling **koperwerk** van Soemadang die van **lederwerk** van Bandoeng en de **houtsnijkunst** van Tjiandjoer, waarbij allerlei sierlijke voorwerpen zijn tentoongesteld uit alenhout vervaardigd.

De **kunst van inbranden in hout** verstaan onze Soendanezen goed. Men merke op o. m. den mooien inbranden stoel. Hier zijn ook tentoongesteld fraaie voorwerpen, vervaardigd uit **schidpad**, waarvan baron van Heeckeren van Sinagar eigenaar is. Er is een kaartenbak bij vervaardigd van een schildpad om de Zuid gevangen en **herthorens** van herten, door den eigenaar geschoten. Het is een fraai stuk werk en wij vestigen daarop bijzonder de aandacht.

Ook de **kalebassen**, kunstig beschilderd, zijn zeker een nadere beschouwing waard.

Wij zijn nu gekomen bij de afdeling **goudwerk** van Tjiandjoer en krijgen hier te bewonderen de fraaie sirdhoozen van goud met diamanten versierd, het persoonlijk eigendom van den regent van Tjiandjoer. Hier is ook te zien een sierlijk voorwerp vervaardigd uit den **hoorn** van een **rhinoceros**, alles snijwerk met een wonder fraai en tot in het uiterste fijn bewerkt wapentrophee en ook een **theestel van klapperdoppen** gemaakt.

Voor wij het vergeten, melden wij hier nog even dat de wapensmid uit Tjikeroeh is genaamd Mas Karta die Madja en dat zijn vader, de kunstenaar gravure, thans overleden, den naam droeg van Mas Nata di Madja.

Belvalhe het **widoeri-weefsel** is ook een **papierweefsel** te zien afkomstig van boomvezel en te Garoet-gemaakt. De boom, waarvan het komt, heet **saki**.

Ten slotte vermelden wij nog de twee **schilderijen**, gemaakt door de elfjarige dochter van den regent van Tjimahi, Nji Raden Radjapamerat die blijkens van talent geven.

Wij kunnen een bezoek aan de tentoonstelling ten zwaarste aanbevelen.“

Met vreugde zal menigen in No. 14 van het *Kol. Weekblad* (*) gelezen hebben, dat de Vereeniging „Oost en West“ nog dit jaar te 's-Gravenhage een verkoopplaats van Indische voortbrengselen op kunstgebied zal vestigen. Die richting moet het inderdaad uit, den Haag en Scheveningen worden jaarlijks door duizenden vreemdelingen uit alle oorden der wereld bezocht; onder hunne oogen moeten worden gebracht de talrijke fraaie (en in het dagelijksche leven in Enropa vaak zeer goed bruikbare) producten van Inlandsche Kunstvlijt. Alleen door een belangrijke uitbreiding van het debiet dier producten zal Insulinde's inheemsche kunst zich kunnen oprichten uit haar diep verval. En zulke uitbreiding is mogelijk, moet m. i. zelfs volgen, *indien de zaak krachtig wordt aangevat*. De *arbeidsloonen* zijn in Indië zoo veel, veel lager dan in Europa en de *materialen* kosten er dikwijls haast niets; waarom zou dus import van Indische nijverheidsvoortbrengselen op groote schaal niet mogelijk wezen? Het *kostbare transport*? Och, *vlechtwerk* b. v. is zeer licht en wanneer men manden en mandjes van verschillende grootte in elkaar plaatst, de kleinere in de grotere, hebben zij *niet veel ruimte* nodig. En, wat het *gewicht* betreft, waarmee ook rekening gehouden moet worden, wel, men kan immers *lichte* artikelen gezamenlijk met *zware* verpakken?

Van deze maatregel verwacht ik zoóveel heil voor de welvaart van ons, in de laatste jaren helaas zoo verarmd Indië, dat ik der Regeering wel gaarne eerbiedig in overweging zou willen geven, om *jaarlijks een flinke som* (b. v. één of twee ton) beschikbaar te stellen voor de bereiking van het *boven aangegeven* doel. Er werd meen ik, indertijd f 100.000 op de Indische begroting uitgetrokken voor een waardige vertegenwoordiging van Insulinde op de Parijsche Tentoonstelling van 1900. Welke zijn de *resultaten* hiervan geweest? Had men dit bedrag maar besteed aan de oprichting en het in stand houden van een of meer *permanente verkoophuizen*!

„Oost en West“ wil geen Regeerings-subsidie, zij wil onafhankelijk blijven, zich geen voorwaarden laten stellen. — Goed, ik kan mij dit standpunt verklaren; doch zou zij er iets tegen kunnen hebben, er bij de Regeering op aan te dringen, *hetzelfde te doen wat zij zich voorstelt te doen, en dan uit wat ruimer beurs?* Een permanent verkoophuis van Indische kunstvoortbrengselen te *Parijs of Brussel* bij voorbeeld. Van het behalen van *winst* moet men natuurlijk geheel en al afzien; niet dat ik het onmogelijk zou achten, de producten van Indische kunstnijverheid, vooral in een telkens naar iets nieuws snakkende wereldstad als *Parijs*, met *veel* winst zelfs te verkoopen, doch zoo iets zou beneden de waardigheid eener Regeering zijn; haar *eenig* doel in deze dient m. i. te wezen, de hard achteruithollende Indische nijverheid eerst tot stand, daarna tot vooruitgang en eindelijk tot bloei te brengen. Tegen hoe lager prijs de producten worden verkocht, hoe beter. Later, wanneer eenmaal de aandacht van Europa er op zal zijn gevestigd, zal men de zaak aan den *handel* kunnen overlaten.

Reclame is het, wat wij in de eerste plaats noodig hebben. Groote volkeren hebben miljoenen over voor het maken van *reclame* voor de producten hunner nijverheid, door wereldtentoonstellingen; *wij* zenden naar die brandpunten van wereldverkeer *antiquiteiten*, een verkleinde editie van den *Biro-Boedoer*, of wel schilderstukken van onze oude meesters, of *rareiten*, zoo als een Batakisch of Dajaksch of Javaansch huis in het klein, dingen die men even goed, — en bij massa's — in een der vele doodsche Nederlandsche musea kan zien en die onze hedendaagsche nijverheid zeker geen stap verder zullen brengen in de richting van den vooruitgang.

Doch, wil de zaak slagen, — het maken van *reclame* door middel van permanente verkoophuizen in Europa, bedoel ik, — dan dient de *leiding* toevertrouwd aan een *deskundige*. Hier in Europa verkoopen tegen vooraf bepaalde prijzen, is gemakkelijker genoeg, doch in *Indië* dient iemand te zijn, die de producten weet te kiezen, welke kans hebben, in Europa grif van de hand te gaan; iemand, die aan *kunstgevoel* een *practischen blik* paart, aan kennis van *Indië*, kennis van *Europa*.

Voor deze taak als „*geknipt*“ zouden m. i. zijn de heeren *G. P. Rouffier* en *J. A. Leober* Jr. Indertijd deelde de Redactie van „Het Koloniaal Weekblad“ mee, dat er naar aanleiding van een artikel van den eerstgenoemde over de noodzakelijkheid van een technisch-artistiek onderzoek naar de Inlandsche nijverheid in Indië zou worden ingediend een rekest, ondersteund door twee invloedrijke Indologische Vereenigingen. Hoever is deze zaak thans gevorderd? Is het rekest ingediend, is er antwoord op gekomen en hoe luidde dat antwoord?

P. F. ABEL, contr. BB. met verlof.

(*) nl. in het artikel van den Heer *Loeber* over, „Bestanddeeling van het Indische vlechtwerk“.

Oost-Indische berichten.

Zoals men weet, werd de heer Couperus, resident 2de klasse van Bezoeki, onlangs benoemd tot resident 1ste klasse van Djokdja. Naar aanleiding hiervan schrijft de Soer. Ct.:

Nemen we in aanmerking, dat de heer Couperus eerst sedert ongeveer twee jaren resident is, — de datum van zijn benoeming is 7 Juli 1900, — dan kan deze bevordering alleszins een onderscheiding worden genoemd.

In 1872 heeft de heer Couperus in Nederland het groot-ambtenaars-examen afgelegd. Hij kwam in dat jaar in Indië en werd geplaatst bij het Binnenlandsch Bestuur, was als controleur o. m. werkzaam in de Preanger-Regentschappen, om daar de in 1878 heersche de veepest te helpen bestrijden.

Als assistent-resident heeft hij eerst te Ponorogo en het laatst te Meester Cornelis gediend, van waar hij als resident naar Bezoeki vertrok, na zich bijzonder onderscheiden te hebben door zijn krachtig optreden als politiehooft in beide hierboven genoemde afdelingen.

Tijdens het tweejarige bestuur van den heer Couperus nam het gewest Bezoeki geleidelijk in bloei toe.

Aan rietbranden, vroeger zoo herhaaldelijk voorkomend, werd een eind gemaakt door de invoering van de complex-bewaking der riettuinen, een maatregel, die, dank zij den ijver, waarmee zij werd toegepast, over het algemeen zeer ten voordeele van de suikerfabrikanten is geweest.

De doortastendheid, waarmee de resident van Bezoeki optrad tegen sommige ondernemers, die niet konden nalaten om bij het inhuren van grond op knoeierige wijze te werk te gaan, had tot gevolg, dat voornamelijk de tabakscultuur meer en meer een geregeld bedrijf is geworden, al moet ook gezegd worden, dat vooral in Djember nog lang niet een ideale toestand is bereikt.

Hier hebben we slechts te wijzen op de voordracht over deze cultuur met haar voor- en nadelen kortelings geleden door den controleur Carpentier Alting, waarover uitvoerig in ons blad geschreven, gehouden, een vergadering, die door den Resident Couperus werd geleid, terwijl tevens vermelding verdient, dat mer aan zijn initiatief de tentoonstelling heeft te danken, die op 15 Mei a. s. te Bondowoso zal worden gehouden.

Dat daardoor in het geheele gewest, waar de bevolking, — bijna geheel Madoereesch — voornamelijk leeft van den landbouw, ook nijverheid en huisindustrie worden aangemoedigd, behoeft zeker niet nader te worden toegelicht.

Het laat zich aanzien, dat Bondowoso, welke stad na de reorganisatie van de gewestelijke inderling de standplaats van den resident werd, in betrekkelijk korten tijd zich zal uitbreiden tot een flinke en voorname kotta, wat zeker mede het gevolg zou zijn van de groote verbeteringen, die op last van den heer Couperus tot stand zijn gebracht.

Velen zullen daarom dezen resident, die nu reeds van het eertijds doodsche Bondowoso een gezellig stadje heeft weten te maken, met leedwezen zien vertrekken.

Toen de heer Couperus kort geleden veertien dagen verlof had, heeft hij gedurende dien tijd zoowel in Midden- als in Oost-Java voor de door hem te organiseren expositie zich de medewerking van velen weten te verzekeren: Zijn moeite is beloond, daar de tentoonstelling door de vele en kostbare inzendingen en door het bezoek van particulieren en ambtenaren, ook uit Soerabaja, schitterend bevestigd is.

Men zal er 4 dagen lang, echt op z'n ouderwetsch — binnenlandsch feest vieren, men kan dus begrijpen dat menig glas champagne op de promotie van Bezoeki's resident zal worden gedronken.

Met veel succes heeft de heer Couperus indertijd als assistent-resident in de afdeling Klaten gediend; wij twijfelen daarom niet, of hij zal in Djokdja, als hoofd van het gewest, blijken te zijn: de juiste man voor dit ambt."

Vermelden wij in n°. 14 van dit weekblad, dat de geheele padi-aanplant der afd. Lamongan (Soerabaja) wegens gebrek aan water mislukte, daaromtrent schrijft men dd. 15 Mei aan de Locomotief: "Regen, donder en bliksem zijn sinds een week scheuring en inslag hier en in de omstreken, de buien vallen in den laten avond of in den vroegen morgen en houden flink aan."

Jammer, driewerf jammer voor eenige streken, maar vooral voor Lamongan, dat nu eerst zoo veel hemelwater valt, hadde het verleden maand daar zoo veel geregend, dan zou de padi-aanplant in die afdeling gered geweest zijn, terwijl die nu tengevolge van de weinige regens in Maart en de langdurige droogte in April als nagenoeg geheel mislukte kan beschouwd worden. 't Kon ook niet anders, want in Februari zag ik in de desa's Semari, Tjermee, Tebalooan, Kroewoel, Poetjoek en andere nog velen aan den sawah-arbeid, die eigenlijk in December of Januari reeds afgevoerd had moeten zijn en in Maart was nog niet alles afgeplant. De menschen konden niet eerder beginnen, wij de westmoesson zoo laat inviel en het in November en December in het Lamongansche nog zoo droog was, dat de grond niet behoorlijk bewerk kon worden. Men hoopte toen maar op overvloedige regens in Maart en April en dan zou van de padi toch nog veel terecht kunnen komen, doch die hoop werd niet verwezenlijkt en zoals reeds gezegd, is het nu treurig gesteld met tal van sawahs. Er zijn er die zich met de hoop vleien, dat de huidige regens redding aanbrengen, zoals het geval zou zijn in het district Goenoeng Kendeng, ik twijfel er echter aan."

Uit Djokdja verneemt "Het Centrum", dat daar één dokter Djawa is op 385,000 inlanders!

Voor de noodlijdenden in Samarang zijn door den resident van dat gewest als volgt ontvangen: Van de ingezetenen van Sampang (Madoera) f 169.19^s Van de vereniging "Onderlinge hulp van assistenten" in DELI 1000.— Door tusschenkomst van de Java-Bode 150.— te samen f 1319.12^s

welk bedrag door den resident aan den heer van Emmerik te Salatiga werd afgedragen. Door tusschenkomst van de administratie der Locomotief ontving die heer, eveneens ten behoeve der 500 aan zijne zorgen toevertrouwde Javaansche weezen, f 10.— van een Djokdjasch landhuurder.

Als een goede bestuursmaatregel prijst de Locomotief de aanstelling van Europeesche ziekenverplegers voor de ziekenloosden te Demak en Poerwodadi (Res. Samarang). Te Demak doet reeds zulk een verpleger dienst (een gewezen Europeesche zieken-oppasser van het militair hospitaal te Samarang).

Op verschillende plaatsen van Java (zoo te Soerabaja en Semarang) vielen in de eerste helft van Mei flinke regens, gepaard aan donder en bliksem. Zij brachten eenige verademing na een langdurige, haast ondraaglijke hitte en eenige verbetering in den gezondheidstoestand. Die toestand schijnt daardoor echter nog verre van rooskleurig te zijn, althans men schrijft uit Soerabaja aan de Locomotief:

"t Is overal stil, te meer daar velen voortdurend in onrust verkeerend, niemand maakt een slippertje naar 'buiten' en ook niemand van daar vertoont zich hier of het moet perloe (dringend noodig) zijn. Op Kertosono bijv. spreekt men sinds een week over Soerabaja, alsof de pest er heerscht en niet dan met groote moeite was er gisteren iemand te vinden, genegen om een hier schoolgaand knaapje af te halen. Bedoelde persoon is niet langer dan een half uur de stad in geweest en was heel wat in zijn nopjes, toen hij weer in den trein zat; ik haal dit voorbeeld aan als bewijs voor de groote vrees voor onze besmet-verklaarde veste. Een ieder, die 't maar eenigszins doen kan, verlaat de stad, elders te-huis-behoorende kinderen worden naar hun ouders teruggezonden, de scholen worden slecht bezocht, de in de binnenlanden gevestigde handelaren blijven weg, er worden haast geen zaken gedaan (er heerscht een zekere paniek van wege de cholera, want alleen in de laatste dagen van April bezweken volgens de officiële opgaven 234 inlanders aan die ziekte)."

West-Indische Berichten.

Langzamerhand beginnen zich steeds meer Britsch-Indische immigranten, — in Suriname koelies genoemd, — na afloop van hun contract in de kolonie te vestigen en de goede kansen voor een nieuwe landbouwende bevolking worden daardoor hoe langer hoe beter.

In het immigratieverslag over 1901 lezen wij o. m., dat in dat jaar aan 138 Britsch-Indiërs, — die hun contracten getrouw hadden vervuld en voorzien waren van een bewijs van goed gedrag, — gronden, tot een gezamenlijke oppervlakte van 273 H.A., in gebruik was gegeven en aan 47 in eigendom was afgestaan 167 H.A. Een zestal vestigingsplaatsen zijn in hoofdzaak daartoe aangewezen.

De immigranten, die zich reeds vroeger hebben neergezet, beginnen al aardig wat landbouwproducten aan de markt te brengen, als: aardvruchten, bananen, cacao, koffie, koren enz., terwijl ze ook vee er op nahouden: koelen en geiten.

Tot einde 1901 steeg het aantal huurders van domeingrond tot 75, dat van gebruikers van domeingronden volgens de voorwaarden der publicatie van 1863 tot 438, dat van landeigenaars tot 385.

441 Britsch-Indiërs hadden land van particulieren in huur.

Ook binnen Paramaribo hebben zij een dertiental erven in huur.

Behalve aan de „Koelies" werd ook aan West-Indiërs en enkele Chineezers land afgestaan voor kleinen landbouw.

Mogen ook de Javanen dien weg opgaan en in Suriname een tweede vaderland vinden en er een nieuwe bevolking helpen vormen!

Naar aanleiding van een bericht, eenigen tijd geleden in ons blad opgenomen, over een heester, — de *tu-tu-tu*, van de Sandwich-eilanden, — die een geneesmiddel zou leveren tegen melaatsheid, herinnert „O. W." er aan, dat indertijd eenige „anti-lepraheesters" door tusschenkomst van den heer H. T. Meijer aan den cultuurtuin geschonken werden. Voor zoover 't blad weet, is er nog altijd niet met zekerheid uitgekomen, of een aftreksel der plantendeelen van dien heester geneeskraft tegen lepra bezit. Wel vreemd, dat men blijkbaar nog niet overging tot 't nemen van proeven, in een land, waar de lepra zoo vaak voorkomt als in Suriname. Veel bezwaren zullen aan die proefnemingen toch niet verbonden zijn?

Reeds meermalen werd medegedeeld, dat sedert de inlijving van Cuba bij Amerika, 't gelukt is de gele koorts op dat eiland steeds meer en meer te doen verminderen.

In 1897, een jaar vóór de in bezitneming van Cuba, stierven er 659 menschen aan die ziekte; in 1899 daalde het sterftecijfer tot 36 en in 1901 was dit nog maar 5.

De middelen door de Amerikaanse geneesheeren aangewend, schrijft O. W., om Havana te desinfecteren, bestaan niet alleen, zoals gewoonlijk gedacht wordt, uit het aanhoudend en systematisch reinigen der straten, maar als overtuigde voorstanders van de theorie, dat de muskieten de overbrengers en verspreiders van ziekten zijn, voeren deze doctoren, sedert Maart 1901 strijd tot methodische vernietiging der insecten. Men twijfelt in de wetenschappelijke kringen hier niet, of de vermindering, zoowel van de gele koorts, als de malaria op Cuba, is te danken aan den verdelgingsstrijd, sedert een jaar tegen de muskieten aangevangen.

Daar zeker in meer of mindere mate bij alle culturen geldt, wat in 't bulletin no. 33 van het botanisch departement op Trinidad gezegd wordt over de groote hulp van aardwormen voor een natuurlijke bemesting van den grond, speciaal bij de cacao-teelt, nemen wij uit „Onze West" de bewerking van dat artikel in zijn geheel over. Het geldt een onderwerp, waarin, zoals 't blad zegt, de planters belang zullen stellen; te meer daar het eindigt met een raadgeving, lijnrecht in strijd met een praktijk in Suriname bijna algemeen gevolgd:

"In den aanvang van 't artikel worden beschouwingen overgenomen van Prof. Henry Drummond. Deze stelt de vraag: hoe komt het, dat waar de mensch akkerbouw uitoefent, al spoedig ploegen, bemesting, en verdere werkzaamheden noodig zijn, om een goede opbrengst te verkrijgen; terwijl de natuur, zonder die kunstmiddelen, reeds ettelijke duizenden jaren achtereen den akkerbouw uitoefent in den onmetelijken tuin, welke men onzen aardbol noemt, zonder dat de opbrengst vermindert? Over welke krachten beschikt de natuur, dat al de kunstmiddelen, welke bij den menschelijken akkerbouw noodig zijn, voor haar overbodig zijn? Wij weten, dat de vorst de aarde doet splijten door bevriezing van het water, dat zij inhoudt; wij weten, dat de wind vruchtbare stofwolven opjagt en over de aarde verspreidt; dat de regen de humus door de spleten in de aarde doet doordringen en het verweringsproces der gesteenten bevordert; dat de lucht met haar zuurstof en koolzuur van de ruwe heuvels vruchtbare dalen schept; dat alles weten wij, maar het is niet voldoende. Om den grond vruchtbaar te doen blijven, is een aanhoudende verwisseling der aardlagen noodig. De onderste lagen raken uitgeput, zij moeten naar boven gewerkt worden, om door den invloed der lucht en door menging met andere stoffen aan de oppervlakte, nieuwe vruchtbaarheid en kracht op te doen, waarna deze laag na onderen verhuist, om de wortels der

planten het voedsel te brengen, waarop zij wachten. Dit werk nu, dat de mensch ploegen of ompspitten noemt, en hetwelk hem zoveel arbeid en inspanning kost, wordt in de natuur verricht: door de aardwormen. De mensch brengt de omwenteling in één tot stand, soms tot schade van het gewas, in de natuur verrichten de aardwormen dit werk geleidelijk, jaar in jaar uit, korrel voor korrel, rusteloos, onverpoosd. Over de geheele aardoppervlakte zijn zij verspreid, deze miljoenen arbeiders, en sedert vele duizenden jaren verrichten zij het werk, dat de mensch met hulpmiddelen als ploeg en eg, slechts gebrekkig nabootsen kan. Darwin berekent, dat om de paar jaren telkens een bepaalde laag-dikte der aarde door deze dieren bewerkt wordt.

De worm, soms van belangrijke diepte onder den grond naar de oppervlakte reizende, eet zijn weg door de aarde. Boven gekomen deponiert hij de ingenomen aarde weder in kleine hoopjes, want zijn voedsel is de aarde niet. Hij leeft van overblijfsels van vergane planten. Alleen wanneer hij geene organische stoffen vindt, is hij verplicht zich te voeden met aarde."

In Trinidad heeft men een proef genomen om de aardwormen te benutten voor de cacao-cultuur. Wij hebben dikwijls — zegt de schrijver van het artikel — gezegd, dat bij de cacao-cultuur meer omwerking van den grond noodig is, dan men gewoon is; doch indien wormen dit werk even goed, of beter kunnen doen, is er alle reden voor, hun diensten te benutten. Daarom is de volgende proef genomen op een kleine aanplant van verschillende soorten cacao.

Gedurende de drie jongste droge seizoenen, werd het wied verspreid over de bedden, alleen een kring rondom de nam der boomen werd zorgvuldig schoon gehouden. Door deze bedekking werd het kleinere wied belet te groeien, terwijl de grotere halmen, die door de beleving opkwamen, op geregelde tijden afgesneden werden en ook op het bed verspreid. Deze bedekking van den grond schijnt de aardwormen naar de oppervlakte te lokken. Zij werken zich naar boven, en zoodra de bedekkende laag gedeeltelijk ontbonden is, nemen de wormen een groote hoeveelheid in zich op, die zij onder den grond werken, op deze wijze den grond voorzienend van zeer vruchtbaar voedsel voor de cacao.

Zoodoende heeft de bedekking het voordeel: 1e den groei van wied tegen te gaan; 2e den grond vochtig te houden, zoodat de verdamping belet en daardoor het uitdrogen voorkomen wordt; 3e vruchtbaar materiaal te leveren aan den plant; 4e de aardwormen naar de oppervlakte te brengen, welke den grond omwerken en lucht verschaffen en de meststof naar beneden werken.

Men ziet gemakkelijk in, dat deze methode der natuur beter werkt, dan de ruwe gebruiken van den mensch om den grond om te spitten, te keeren, waarbij als gezegd, soms schade wordt veroorzaakt aan de planten. Alleen dan wanneer de wortels zeer diep gaan, zou omwerken van den grond zijn aan te bevelen (de worm gaat, meenen wij, zowat tot een meter diepte—Red.)

De grond, waarop bovenstaande proef genomen is, is van zandige gravel-klei, waarin weinig organische overblijfselen. Hij is hard, duurzaam en wat men noemt „hongerige grond"; bemesting wordt als 't ware door hem verslonden. De moeilijkheid bij ruime toepassing van mest ligt hierin, dat het grootste gedeelte door de regens wegspeelt, eer de plant gelegenheid heeft gevonden de meststof op te nemen. Daarom is de methode der aardwormen, die langzaam, maar aanhoudend den grond verwerken en bemesten, de beste. In den regentijd wordt hetgeen van de bedekkende laag op de bedden over is, op hoopjes verzameld, om te vergaan; om weder over het bed te worden verspreid, wanneer de humus gevormd is. Het bedekken der bedden moet in den drogen tijd geschieden.

De planters van Trinidad worden in het bulletin uigenooidig het cacao-veld, waar de proef genomen is, te komen zien. Het krachtige, gezonde uiterlijk van de boomen, en van het product, dat zij opleveren, worden beschouwd als de goede gevolgen van het werk der aardwormen."

INGEZONDEN.

Voor den Javanen.

Onder de „Gemengde berichten" in het Handelsblad van 14 Juni (morgenblad), lees ik, dat een *Internationaal Dames-comité Alomaria*, dat gelden voor de Boeren inzamelt een totale ontvangst had van f 71568.—

„Alomaria" heeft echter besloten geen gelden of „goederen te verzenden, totdat de juiste berichten omtrent de toestanden in Zuid-Afrika, na den vrede hier zullen zijn ontvangen"

Het verheugde mij dit wijze besluit te vernemen, want wat ik alzo rechts en links vernomen had, deed mij denken, dat er aan 't inzamelen voor de Boeren nog lang geen eind zou komen. In een van de bladen heeft zelfs het bericht gestaan, dat de la Rey naar Holland zou komen om geld op te halen voor het weder op dreef brengen van het boerenbedrijf na den oorlog.

Dit nu zou ik al heel zonderling vinden.

Ik kan mij begrijpen, dat men geld voor de Boeren gaf om hen ten steunen in den strijd tegen de overveldigers, maar nu er vrede gesloten is en nu op Engeland de plicht gaat rusten om het geannexeerde land weder tot welvaart te brengen, nu zie ik niet in waarom Nederland er zich speciaal mede zou belasten om een deel van die taak van de Engelsche schouders te nemen en mee te gaan zorgen voor Englands Koloniën. terwijl onze eigene, die zorg zoo hard noodig hebben!

Er word gelukkig al meer en meer gesproken over de „Eereschuld" die Nederland heeft aan Oost-Indië en in 't laatste „Sociaal weekblad" b. v. van 14 Juni wordt er van wege de Redactie voor 't eerst ook iets over die aanstaande afrekening gezegd.

Nu ben ik echter bang, dat men zal blijven wachten op de afrekening om de Javanen flink te helpen en dan is er kans, dat er nog heel wat van honger dood gaan eer die hulp komt.

Zou er nu geen mouw aan te passen zijn om het geld, dat men voor de strijdende Boeren en de in de concentratie-kampen lijdende Boerenvrouwen heeft opgehaald en ook hetgeen er nog van Martinique over is voor onze arme Javanen te bestemmen.

Voor het doel, waarvoor het werd opgehaald kan men het zeker niet meer gebruiken want de strijdende Boeren en de lijdende vrouwen zijn er niet meer, terwijl men voor Martinique in Frankrijk alleen een paar miljoen ophaalde.

Ik hoop dat de Redactie van 't Koloniaal Weekblad dit idee wel aan 't publiek oordeel zal willen onderwerpen en dat ook de andere couranten als ze het lezen er wat van zullen willen zeggen.

16 Juni 1902

Nederlander.

N.B. Wegens plaatsgebrek de vorige maal achterwege gebleven.

RECLAMES.

Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Mantel-Magazijn

„DE DUIF",

Zoutmanstraat 49, Den Haag.

SPECIALITEIT

IN

Mantels, Blouses enz.

Cholera, desinfectie-brigades, semangka, trasi, drukkerijen en dagbladen.

Terwijl op vele andere plaatsen van Indië de cholera woedend om zich heen grijpt en tal van slachtoffers eischt, moet zich, volgens het *Bat. Nieuwsblad*, van 19 Mei j., te Batavia „in dit seizoen" nog geen enkel geval hebben voorgedaan. Indien dit juist is — want ook de zich azzien en alwetend wanende Indische pers kan wel eens falen, ook al spreekt zij gaarne op minachtenden toon over de „officiële waarheid" en de onwetendheid van Regeering en Bestuur — zoo verheug ik er mij van harte over. Niet onmogelijk is deze gunstige toestand een gevolg van de flinke voorzorgsmaatregelen, in Indië's hoofdstad in het belang der openbare gezondheid genomen.

Gelijk men zich herinneren zal, wendde eene commissie uit Batavia's ingezetenen zich in September 1901 om steun in deze tot den heer *Michiels*, lid van den Raad van Indië, die aan dit verzoek zonder aarzeling gevolg gaf, met het schoone resultaat, — en dan zijn er nog wel ondankbare journalisten, die den Raad van Indië, als overcompleet en te kostbaar afgeschaft willen hebben! — met het mooie resultaat, dat, hoewel zich te Batavia reeds sinds maanden geen enkel cholera-geval heeft voorgedaan, het bestuurstoezicht geen oogenblik verslapt is, de politie moet nog steeds iederen dag haar gezondheidsrapporten indienen; geen verdacht sterfgeval mag daarop voorkomen, of het lijk moet geschouwd worden, en de begrafenis mag niet anders plaats hebben, dan op een af te geven vergunningsbewijs; der kampong-politie is op het hart gedrukt, toe te zien, dat overal reinheid wordt betracht, het vuilnis wordt opgeruimd en verbrand.

Gelijk men weet, was het te Samarang, dat, in 1901, de eerste desinfectie-brigades werden opgericht. Welnu, dit goede voorbeeld, gegeven door een gewest, welks bestuur in de oogen van den heer *Schellema* maar geen genade kan vinden, werd door Batavia nagevolgd, en genoemde redacteur schijnt met den maatregel nog al ingenomen te zijn, althans hij geeft er de volgende uitvoerige beschrijving van:

„Omtrent die desinfectie-brigades kunnen wij nog het volgende mededeelen. Zij bestaan elk uit vier man, Europeanen en Indo-Europeanen waarvan één als commandant optreedt. Elke brigade krijgt voor het vervoer van medicijnen en al wat tot het materiaal der brigade behoort, de beschikking over eenige dwangarbeiders. Voorloopig zijn nu een brigade en een reserve-brigade opgericht welke sedert den 15en dezer dagelijks van dr. Vogelpoel in het groot militair hospitaal onderricht ontvangen, een onderricht, ook gegeven aan de politie-opzieners opdat deze, waar noodig, met kennis van zaken kunnen optreden. Elke brigade wordt voorzien van desinfectie-middelen, als daar zijn sublimaat, carbol, sapo-carbol, borstels, wikkwasten, in sublimaat gedrenkte lakens voor het bijeenpakken van besmette goederen, enz. Verder krijgen de brigades zinken bakken zowol voor het overbrengen van besmette goederen als voor het overbrengen van zieken of doden, welke laatste bakken zoodanig zijn ingericht, dat men ze op de gewone raderbrancards kan plaatsen; het besmetten van den weg waarlangs de lijdens vervoerd worden, zowol vroeger bijna altijd plaats had, is daarmede voorkomen. De brigades moeten leeren een besmette woning grondig te ontsmetten evenals de besmette goederen, zonder gevaar voor anderen of voor zich zelf; de lijdsgoederen worden bijeen gevoegd en in een laken, in sublimaat gedrenkt, met de meeste voorzorgen overgebracht naar den ontsmettingsoven bij het stadsverband.

Mocht de cholera ook hier onverhoopt uitbreken dan wordt het getal brigades onmiddellijk gebracht op vier, één voor elk politiedistrict; zij worden gestationeerd bij de schouwoningen waar zij voor iedere oproeping tot hulp gereed moeten staan.

Voor de huisvesting van het personeel zullen bij de schouwoningen barakken gebouwd worden met atzonderlijke kamers waarin de leden der brigade zich onder de noodge voorzorgen van de besmette kleeders kunnen ontdoen. Voorloopig wordt op het werk der brigades toezicht gehouden door de politie, onder het algemeen toezicht van dr. Vogelpoel, officier van gezondheid der tweede klasse, die zich hiervoor zowol als voor het onderricht der brigades beschikbaar stelde.

ADVERTENTIËN.

Haagsche Assurantie-Compagnie
 voor Brand enz. van 1805
 te 's Gravenhage.
 Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
 Directeuren:
 C. W. VERSTEGE en Mr. W. F. G. MASTENBROEK.
 Commissarissen:
 Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT
 Mr. J. G. GLEICHMAN.
 A. J. H. VAN KAPPEN.

Gemeubileerde 1ste Etage
 TE HUUR.
 Van Galenstraat 6.

Wegens vertrek

van twee jongens wordt te NIJMEGEN bij een gep. officier, een degelijk tehuis aangeboden, voor leerlingen die de H. B. S. of Gymnasium bezoeken.
 Br. fr. lett. Q a/d. Boekhandelaars Gebr. AALBERS, Nijmegen.

„QUISISANA“.

Inrichting tot nutzending van

Vegetarische Diners.
 L. H. LEBEAU—LANGENBERG,
 Jacob van der Doesstraat 52.

Tandarts

REGENSBURG,
 Laan v. Meerdervoort 40.
 Spreekuur van 12 tot 4 uur.

Mevrouw C. Kempers-Stutterheim,
 vroeger in Den Haag thans wonende te

Alkmaar,

Varnebroek No. 9,

heeft de agentuur van bekende sigaren-fabrikanten

en van

den wijnhandelaar SURIER en Co. te Maastricht.

Zij levert ook thee in bussen, rechtstreeks uit Indië aangevoerd, ad f2.20 per kilogram, en houdt zich voor bestellingen uit alle plaatsen van Nederland ten zeerste aanbevolen.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZONN,

Tailleurs,

VEENESTRAAT 39,

La Haye.

Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur“ pour Dames.

JAC. MOULIJN,

Opticien, Instrumentmaker,
 2e Wagenstraat 95, Den Haag,
 TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.

Voorschrift van Heeren Doctoren.

Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.

Aanleg en onderhoud van TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELEN.

OVERHEMDEN

NAAR
 MAAT.

Glöster
CHEMIST.
 HOOVSTRAAT 24/26, DEN HAAG.

Groote Jaarlijksche Opruiming van LAPPEN.

Louis Limburg en Co.
 Veenestraat 36-38

berichten dat zij, beginnende **Maandag 30 Juni**, alle restanten van **Zijden Stoffen, Japonstoffen, Chitsen en Witte Goederen** tegen buitengewoon lage prijzen à contant zullen opruimen.

Tevens zullen groote partijen **Rokken, Blouses en Lingeriën** worden opgeruimd.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
 TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar per ons.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

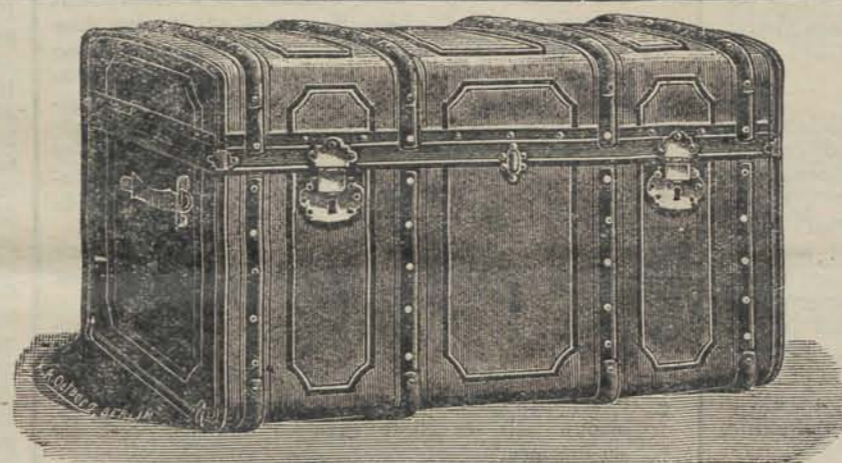
Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot 1 Januari 1903 de nummers gratis.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“,
 HAAGPOORT 4.

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK.

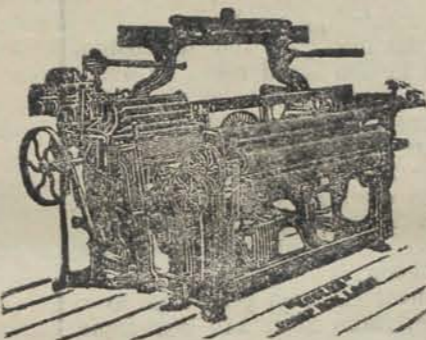
Passage 53-55-57, Den Haag.

— INTERCOMM. TELEFOON 539. —

Noordblaak 93, Rotterdam.

GROOTSTE SORTEERING, SOLIEDST en GOEDKOOPST adres voor **ECHTE RIETEN KOFFERS**

met 5 jaar garantie. — 70 pCt. vrachtesparing. — Eigen fabriek. Deze Koffers zijn de lichtste. Onze wereldberoemde ECHTE RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren aan het Hof in Nederland en bij duizenden families met tevredenheid in gebruik.

Uitsluitend Witte Goederen

Uitzetten.

Luiermanden.

Uitrustingen.

Natuur wollen Ondergoederen.

Tricot Goederen

VAN

JANSEN & TILANUS,
 FRIEZENVEEN.

Ver. Linnen en Katoen Industrie

„TWENTHE“

Piet Heinstraat 45, Den Haag.

NB. Men gelieve ons fabriek niet te verwarren met het gewone fabrieksgoed, daar zowel Dames-, Heeren- als Kindergoed liefst naar in te leveren modellen keurig gemaakt wordt, en daarvan zoo noodig eerst een geregen pasmodel gegeven wordt.

Prijscouranten en informatiën betreffende de uitrustingen voor Oost- en West-Indië worden verstrekt door de Informatiebureaux van de Vereeniging „OOST en WEST“ Heerengracht 4 den Haag en te Weltevreden.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN

ZIJN alom bekend.

HEERENGRACHT 3-52, Den Haag.

Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „B. DE BAS & Co.“ te Batavia, Hoofdagent voor West-Java.“

Correspondentie te adresseeren aan: **Maison Antonio Aguilar.**

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels (GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING (Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM. Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Gevestigd

ANNA PAULOWNA STRAAT 41

Filiaal van

v. Houweninge en IJsselstijn,

BLOEMISTEN.

SCHRAVENDIJK'S

Amerik. Magazijn HOOGSTRAAT 11.

Specialiteit in:

Extra solide en lichte

REISKOFFERS

HANDKOFFERS

Practisch ingerichte

Rondreiskoffers

HANDTASSCHEN

COURRIERTASSCHEN

Vouwbare Gutta-Percha

Reisbaden

Vouwbare

Reis-Windkussens

Toiletrollen

REISNECESSAIRES

Foudraals voor Parapluies

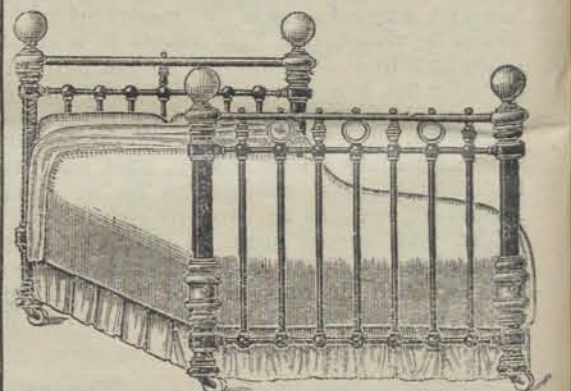
Plaidrollen enz., enz.

Eduard Pelger, „La Haye“

Chapellerie
 Civile et Militaire

N° 39 Prinsestraat N° 41.

Grootste Keuze.

Franco levering door het geheele Rijk

Th. A. A. SIMONIS,

Groenmarkt 34,

over de PRINSESTRAAT DEN HAAG.

Vereeniging OOST en WEST Afdeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Heerengracht 4, zijn van 10-12 en van 2-4 uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WIT, de Perponcherstraat n°. 93.

Een gep. Onderofficier O.-L. Leger voor in-casseering, oppasseren huishouder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Een bekwame linnennaaster.

Gewezen Sergeant in W.-L. voor portier, looper of huishouder; kan ook copieerwerk verrichten.

Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een gegaeerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend be-heer: schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraak-gebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portrettschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentien.

Eene Dame voor pianoles.

Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indië gaan.

Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonden gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depôthouder.

Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Een gew. O.-L. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Twee jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 26 Juni 1902.

Gedurende den tijd dat de brigades onderricht ontvingen, krijgt ieder die er aan verbonden is, een daggeld van een gulden, terwijl hij, in dienst gesteld, een tractement zal genieten van vijftienzestig zolden 's maands.

Hoe goed ook gemutst op den 19den Mei 1902, toch kon de heer Scheltema niet nalaten, even een hatelijkheid te debiteren aan het adres van het door hem zoo verfoeide, geminachte „bestuur”. De geneeskundige raad te Batavia had n.l. een vergadering belegd, die ook door den heer Michielsens werd bijgewoond.

„In die vergadering”, aldus de heer Scheltema, „werd o.a. ook besproken het denkbeeld om den verkoop van vruchten te verbieden de vruchten vóór den verkoop aan te snijden, een zeer goed denkbeeld — men denke maar eens aan de semangka, in schijven verkocht en op welke saprijk vleesch het stof van de straten, vermengd met allerlei ziektekiemen, zich onmiddellijk vastzet — maar de raad was van oordeel dat zulk een maatregel nog niet door de omstandigheden geboden was en ons bestuur erkende overigens zijn onmacht om voor de handhaving van zoodanig verbod met goeden uitslag te waken, een erkenning welke een zeldzaam juist beeld geeft van de macht onzer politie”.

Is men nu niet gerechtigd over zulke kritiek de schouders op te halen?

Stel een semangka kan verdeeld worden in b.v. 16 schijven van 1 cent; dan zal de heer S. wel niet bedoeld hebben, dat de verkoper met zoo lang met aansnijden moet wachten, tot zich zooveel koopers bij hem hebben verzameld, dat hij de vrucht dadelijk kwijt kan raken. Dit zou te zot wezen. Bedoeld zal hij hebben, dat hij de semangka niet dadelijk in 16 schijven mag verdeelen, doch van haar telkens een stuk afsnijdt, wanneer zich een koper bij hem aanmeldt, maar dan blijven er immers nog steeds twee vlakken „saprijk vleesch” aan „het stof van de straten, vermengd met allerlei ziektekiemen”, blootgesteld? En zou daarvoor nu de politie, die in Indië toch al niet zoo sterk is, speciaal op de Semangkaverkoopers moeten gaan letten? Och, indien het groote gevaar van de zijde der semangka dreigde, dan zou het bestuur heel gewoon den verkoop van die vrucht op de pasars, anders dan in haar geheel, kunnen verbieden.

Maar ik betwijfel, of de komma-bacil juist van de Semangka zoo'n bijzondere liefhebber zou wezen, en niet b.v. van trassie, gedroogde, gezouten en versche visch, stroop, tjintjao, pisang-goring en andere snoepjes, die toch ook aan het stof der straten zijn blootgesteld. Den heer S. geef ik in overweging, in zijn blad voor te stellen, den verkoop van deze artikelen op de pasars te verbieden anders dan onder glazen stolpen of in stop-flesschen. En om zoolang er in Indië cholera of eene andere besmettelijke ziekte epidemisch heerscht, alle drukkerijen te sluiten en de uitgifte van alle dagbladen te verbieden, want in die drukkerijen komen tal van letterzetter, drukkers, mandooers, krantenjongens, rekeningloopers, enz. uit alle hoeken van de plaats bijeen; één enkel cholera-geval bij één dier lieden thuis en de geheele werkplaats kan besmet raken en met haar geheel Indië. En men denke eens aan de krantenjongens, die bezweet en bestoft (bestoft met het van ziektekiemen wriemelende stof der straten) door die straten loopen en huis aan huis met de krant de gevreesde bacil kunnen overbrengen!

Naar het oordeel van den lezer heb ik misschien te lang bij deze futiliteit stilgestaan, doch ik heb mij steeds geërgd aan den brutalen, aanmatigenden toon, dien sommige Indische journalisten plegen aan te slaan, wanneer zij handelingen van Regeering of Bestuur aan eene bespreking onderwerpen; in hun oog zijn zijzelf genieën, halve godheden, die met hun scherpen blik alles doorgronden, en zijn landvoogden, leden van den Raad v. Indië, Directeuren van algemeen bestuur, Residenten en Assistent-residenten idioten, die niets zien van hetgeen in hun onmiddellijke nabijheid voorvalt en altijd de domste flaters begaan. Hun voorlichters (sujetten van het minste aliooi soms) hebben het steeds bij het rechte eind, maar de raadsleden van Regeering en Bestuur zijn steeds bedriegers en de „officieele waarheid” is per se leugenachtig. — Zij zitten wel is waar den geheelen dag aan een schrijftafel, in een paperassen-winkel, dagelijks ettelijke vellen papier met inkt beschrijvende, maar dit laatste doen zij niet uit inktwellust, doch in het algemeen belang terwijl die Gouvernements-ambtenaren

Wat zoo'n idioot van een resident of assistent-resident niet kan zien, zelfs wanneer hij „boven op z'n paard” een tournée maakt door zijn gewest of z'n afdeling, dat merkt eene genie-redacteur dadelijk op van z'n kantoorstoel, want deze heeft héle hooge pooten, en de veeljarige ondervinding (*), zie je, maakt, dat je aan het een of andere uit het binnenland inkomende, zelfs van een volgers onbekende afkomstig bericht dadelijk kan zien, of het waarheid of leugen bevat.

(* Voor diegenen onder de lezers van het Koloniaal Weekblad, die de Indische toestanden niet (of niet genoegzaam) kennen, teken ik hier aan, dat een geniaal redacteur, met een beetje zijn best doende, in 1 of 2 jaar tijds veeljarige ondervinding opdoet, zelfs zonder zich goed in het pasar-maleisch te kunnen uitdrukken, en in dien tijd de binnenlanden van Java beter leert kennen dan een bestuurs-ambtenaar, die verscheidene indische talen vloeiend spreekt en een uitstekend ruiter is, in hij voorbeeld 30 jaar. Dit is de hoofdoorzaak van Java's deplorabelen toestand. Ze moesten de rollen omkeeren, de genieën te paard en de bestuursambtenaren aan de schrijftafel; maar ach God, 't is waar ook, ze zouden het toch nooit leeren, die ambtenaren bedoel ik.

B. O. B.

Vordering van duizenden onbetaalde heerendiensten in dezen tijd van misère?

Men zendt ons het volgende uitknipsel uit het Maleische blad „Warna Sari”:

„Menocroet sabagaimana boeninja soerat-kabar Warna Sari, no 99 tanggal 6 Mei 1902, demikian: Dikaloe toean Besar, wakil Baginda Radja dari Nederland, berkreta saboleh boleh djalanannya maoe di bikin seperti djalanannya djoebin marmoer, sebah tidak patoet toean Besar teraloe terkotok kotok doedoek di dalam kretanja. Demikianlah fikrannya prijai prijai Belanda dan bangsa anak negeri di bilangan mana Gouverneur Generaal akan liwat dengan kretanja. Lantaran itoe poen merikaitoe tidak pandang lagi kerogeanjannya orang ketjil jang di pakai keraja djalanannya dari Cheribon ka Rantja Ekek liwat Bandoeng ka Tjitaroem.

18000 Orang ketjil soedah bekerdja 40 hari lamanja boeat bikin lijin itoe djalanannya, kapa di itoeng oepah koeli bekerdja di mana mana bilangan itoe, ada 20 cent satoe hari, maka jang 13000 orang itoe roegi f 104000 Serta poela akan bekerdja itoe dia orang boekan sadja tiada dapat oepah, malahan dia orang misti kelearkan oengang lagi satoe hari 5 sent boeat makannya.

Gouverneur Generaal tentoe tidak pretahkan ini, sebah ia taoe jang orang ketjil di Djawa teraloe berat, pikoelannya, mengapakah ambtenaar dan prijai prijai berani melanggar pretah jang pekerdjaan heerendienst tidak boleh di sia siakan?”

Wij weten bij ondervinding, dat berichten in Maleische bladen niet altijd even betrouwbaar zijn; een straf, een luien inlandschen ambtenaar opgelegd, een degradatie, een ontslag, bezorgden de Europeeschen bestuursambtenaren vaak *doedwijzanden*, die niet tegen den gemeenten laster opzien (*gedekt door een pseudoniem natuurlijk*) om de reputatie dier ambtenaren te bevuelen. Wij hechten daarom geringe waarde aan dit kranten-berichtje.

De toestanden zijn echter op Java zóó ernstig, zóó in-treurig, dat wij meenen, bij de Regeering eerbiedig te moeten aandringen op een onderzoek naar het bovenvermelde. In deze tijden van ellende *ruim een ton* aan de indische bevolking afpersen alleen maar *opdat de Landvoogd gemakkelijk reize*, zou *eenvoudig crimineel* zijn. Zoo'n reis zou dan wezen tot *vloek* inplaats van tot *zegen* voor de bevolking.

TROES-TRANG.

Los en Vast.

Door B. A.

Ik acht mij altijd overgelukkig als ik maar eeniger mate bespeur, dat ik mij in de goede bedoelingen ook van vermeende of werkelijke tegenstanders vergist heb, in zoo verre, dat ik die onderschatte, ik meende waarlijk, dat de bekwame Hoofd-Redacteur van het Algemeen Handelsblad niets of zeer weinig voor onze koloniën en hare bewoners voelde, maar ik ga mijn oordeel wijzigen! In een van dag tot dag van 13 Juni j.l. houdt deze een warm pleidooi voor verbetering in, en behartiging van de belangen van de zieke Javanen, ik haast mij dit aan de Redactie van Oost en West toe te zenden om daaruit te citeeren wat zij nuttig acht. Particuliere verenigingen, onverschillig of ze een kerkelijk of neutraal karakter dragen, kunnen hier meer doen en 't beter doen dan de Staat, aldus de Heer Boissevain.

Van de zieken, op de gebreklijgende gezonden, welke gevaar loopen ziek te worden, is slechts één stap, en verheugen we ons bij voorbaat reeds in den steun van Boissevain's machtig wapen, als deze consequent blijvend, straks ook voor laatst genoemden in 't krijt zal treden, niemand onder ons zal hem er 'n verwijt van maken dat ie 't niet eerder deed want . . . hij heeft Indië resp. Java niet gezien.

Zoo'n stukje oude geschiedenis is toch heel wat waard voor 'n volk, neem nu de Grieken gedurende den laatsten Turksch-Griekschden oorlog, ik herinner mij als of 't gisteren was, den indruk en . . . de sympathie welke Boissevain's artikelen in 't belang en voor 't goed recht der Grieken op mij maakten, hoe benijdde ik de Engelsche en andere vrijwilligers welke hen konden gaan helpen, later bleek mij niet alleen, dat mijn helden wegliepen, en terug, binnen de grenzen welke zij zoo driest en onder het hand-gelap van Europa hadden overschreden, maar ook dat zij ongelijk hadden; ik was kwaad op mezelf en . . . op Boissevain, toch waren we beiden ter goeder trouwe. 't Gaat meer zoo in de wereld.

De Redactie-Commissie voldost gaarne aan het verzoek van den geachten inzender en neemt hieronder het haar toegezonden stuk in zijn geheel over.

Nog iets over meliorisme.

Bij eenigen heeft ingang gevonden 't woord *meliorisme*, door mij gebruikt als leuze voor hen, die te somber gestemd en ontgoocheld zijn om zich optimisten te noemen. die echter willen hopen en werken met een doel om niet door pessimisme verlamd te worden.

Daarom, *melioristen*, aan het werk! Wederom wijs ik op Indië waar zooveel te doen is, waar we verbeterden, hervormden, bevestigden moeten.

Wat te lang door ons verwaarloosd werd, is de indische ziekenverpleging op Java.

In Nederland doen we veel voor de zieken tegenwoordig, De gasthuizen zijn verbeterd, sanatoria rijzen op.

Maar Indië!

Het is een treurig — maar vreezen wij al te juist — tafereel, dat dr. Steiner, stadsgeneesheer te Soerabaja, in de *Indische Gids* van Mei j.l., ophangt van de zorg, tot dusver aan de indische zieken gewijd.

De regeering strekt hare geneeskundige zorgen uit tot zieke gevangenen, gevallen vrouwen en bedelaars; de krankzinnigen, die elders geen plaats kunnen vinden, worden in dezelfde gebouwen opgeborgen. Om in de bestaande ziekeninrichtingen te worden opgenomen, dient men alzo met politie en justitie, of wel met de moraliteit in botsing te zijn geweest.

Voor den fatsoenlijken inlander is de gelegenheid om zich daar te doen verplegen, slechts zeer voorwaardelijk opgesteld; en hij is ook slechts zeer zelden geneigd van die gelegenheid gebruik te maken, — hij heeft, zeer begrijpelijk, een innigen afkeer daarvan. De heer Steiner toont dit uitvoerig aan.

En buiten de ziekeninrichtingen is de gelegenheid om zich te doen behandelen volstrekt onvoldoende. Voor 23 miljoen menschen zijn er op Java:

65	Europeesche geneesheeren;
8	„ tandheelkundigen;
29	„ vroedvrouwen;
90	inlandsche geneesheeren;
24	„ vroedvrouwen;
150	„ vaccinatours.

Dat is alles!

Ingeval van epidemie kan de Regeering een enkelen arts of doctor-djawa naar de bedreigde streek zenden, daar gratis enkele eenvoudige geneesmiddelen, vooral kinine, beschikbaar stellen, maar ook dan is van eene enigszins behoorlijke behandeling geen sprake; de regeering toont haar goeden wil, maar is onmachtig.

Ieder zal het er wel over eens zijn, dat meer moet worden gedaan. Maar bij de overweging, wat er gedaan zou moeten worden, stuit men al dadelijk op groote bezwaren van personeelen en van geldelijken aard. Want waar het heiliger van geneesheeren te vinden dat voor eene behoorlijke ziekenverpleging noodig zou zijn? En hoe zouden de geldelijke gevolgen van eene ernstige bemoeienis met de volksgezondheid moeten worden geregeld?

Men zal zijne wenschen dus bescheiden tot het bereikbare moeten beperken.

In de eerste plaats zal het zaak zijn, de opleiding van indische geneeskundige doctors-djawa, belangrijk uit te breiden. De ervaring heeft geleerd dat de inlanders van goeden aanleg tot goede geneesheeren kunnen worden gevormd en zij heeft ook den besten weg tot die vorming aangewezen. Meer dan Europeeschen artsen valt het hun gemakkelijker, het vertrouwen der indische patienten te winnen.

Naar het model van de school te Batavia dienen dus ook elders dergelijke inrichtingen te verrijzen.

Kan men dan langzamerhand al over meer deskundig personeel beschikken — het aantal zal nog langen tijd gering zijn in verhouding tot het bevolkingscijfer. De nadruk zal dus wel moeten gelegd worden op goede hospitaalbehandeling, waar de geneesheer kan waken met zijn tijd. Trouwens, ook in ons land, ondanks het betrekkelijk groot aantal geneesheeren, hebben wij steeds de behoefte gevoeld aan goede zieken-gestichten; vele zieken kunnen in hun huis niet de zorgvuldige verpleging vinden die zij behoeven.

Naast de tegenwoordige „politieele” ziekenhuizen zal men dus op Java noodig hebben hospitalen, die den zieken inlander *tot zich trekken*. En — al ware zulks om geen andere reden wenschelijk — om het onderscheid tusschen de eene en andere soort inrichtingen goed te doen uitkomen, late men de stichting van dergelijke hospitalen voorloopig aan particulieren of aan particuliere instellingen over, zij het dan met subsidie uit de algemeene kas.

Wie weten wil, hoe het doel het beet kan worden bereikt, neme kennis van de beschrijving, door dr. Steiner gegeven van het zendingshospitaal te Modjowarno, dat van de Indische regeering ontvingt:

- eene jaarlijkse subsidie van f 3000, bij de indienststelling van een tweeden Europeeschen arts te verdbnbelen;
- de beschikking over een doctor-djawa, en
- gratis verstrekking van de noodige utensiliën en geneesmiddelen.

Alle verdere kosten voor personeel, voeding der verpleegden, gebouwen, blijven voor rekening van het Nederlandsch Zendinggenootschap, dat het zending-hospitaal stichtte.

Dr. Steiner beschrijft aldus wat hij te Modjowarno vond:

„Een vriendelijk, open gebouw, aan alle zijden vrij, geen ringmuur, geen grendels of ijzeren tralies. De patienten bewegen zich overal ongehinderd. De zieken, allen eenvoudige dessalieden; geen dwangarbeiders; geen prostituees; nergens politie-oppassers, en, vooral ook, nergens onrustige krankzinnigen. Wanneer men Modjowarno eens gezien heeft, verwondert men zich niet meer dat de inlanders, die het stadsverband verafschuwen, zich daar gaarne laten opnemen. . . .

„Ik heb collega Bervoets in zijn werkkring gezien. Al zijn tijd gevend aan de Javanen, geheel op de hoogte van hun taal, hun levenswijze, gewoonten en vooroordeelen; in zijn werk gesteund door zijne echtgenoot, die de verpleging der vrouwen leidt en die in het hospitaal dien toon van fijngevoeligheid en zachtheid meebrengt welke slechts van de beschaafde vrouw uitgaat, is hij zeker, als niemand, geschikt om het vertrouwen der inlanders te winnen. Het lijdt geen twijfel, of het succes van Modjowarno is voor een groot gedeelte zijne persoonlijke verdienste”.

Er zijn meer dergelijke instellingen: het zendingshospitaal van dr. Scheurer, te Djokjokarta; het ziekenhuis te Swaroe (vroeger te Kendal Pajak), beide eenigszins op de boven-aangegeven wijze gesubsidieerd, en het diaconessenhuis te Batavia, toebehoorende aan de Vereeniging voor ziekenverpleging aldaar.

Maar dat is ook ongeveer alles. De vier gezondheidsabslissementen in Oost- en West-Java, die eene subsidie ontvangen op voorwaarde dat zij de gouvernementalijders opnemen tegen lager tarief, zijn, in het algemeen gesproken althans, voor de *indische* bevolking van geen nut.

Nu zouden wij meenen, dat hier een schoon veld open ligt voor Nederlandsche en Indische liefdadigheid!

Particuliere verenigingen, onverschillig of ze een kerkelijk of neutraal karakter dragen, kunnen hier meer en beter doen dan de Staat. Van dezen kan dan met recht worden gevorderd dat hij het particulier initiatief tot verdere ontwikkeling brenge. Er is misschien niets aan te wijzen dat meer geschikt is om de toegeneenheid der indische bevolking te winnen dan de particuliere ziekenverpleging! Laat de Staat deze krachtig steunen, maar haat niet het werk uit de handen nemen. Integendeel, door dien krachtigen steun zou zij geprikkeld kunnen worden tot hooger inspanning. Het bezwaar, dat de geldelijke middelen eener bijzondere vereeniging altijd beperkt zijn, moet slechts zooveel noodig worden opgeheven.

Wij weten, dat het zendingshospitaal te Modjowarno een zegen is voor de geheele omgeving, maar de oprichting van een dergelijke instelling elders zou afstuiten op gebrek aan fondsen. Waarom zou de Staat dan die oprichting niet bevorderen door verhooging van het subsidie voor het bestaande, op voorwaarde dat een tweede zendingshospitaal verrees?

Wellicht ware het mogelijk, de oprichting van particuliere ziekenhuizen in de verschillende gewesten te bevorderen door het stellen van algemeene regelen.

Bijvoorbeeld:

de oprichting geschiedt geheel buiten bemoeienis van den Staat;

wanneer de ziekeninrichting een paar jaar bestaat en aan de behoeften blijkt te voldoen, verstrekt de Staat de noodige doctors-djawa, medicijnen en instrumenten, en geeft hij, als subsidie, de helft van alle verder noodzakelijke jaarlijkse uitgaven;

wanneer de particuliere vereeniging, op eene andere plaats, een tweede ziekenhuis bouwt, wordt haar de helft der noodzakelijke bouwkosten vergoed.

Hoe men hierover nu denke — dat er meer gedaan moet worden dan tot dusver, staat meenen wij vast. En ook kan het nauwelijks twijfel lijden dat de Staat, in de gegeven omstandigheden, beter doet de zaak der ziekenverpleging meer *middellijk* dan *rechtstreeks* te bevorderen. Er zal meer gedaan worden wanneer hij de particuliere liefdadigheid steunt en helpt, dan wanneer hij die overbodig maakt.

Maar in elk geval: zoals het nu met de ziekenverpleging der Javanen staat kan het inderdaad niet blijven.

Daarom, *melioristen*, aan het werk, ook in deze richting. Zoolang wij werken en streven is er hoop.

(Alg. Handelsblad.)

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Archief voor de Java-Suikerindustrie, 10e jaarg. 1902.

No 9. W. F. Gaymans: Opmerkingen over de fabricatie-contrôle in suikerfabrieken op Java. — E. de Waal: Iets over den achteruitgang van muscovado. No 10. C. J. van Lookeren Campagne: De suiker-conventie van Brussel.

De Ingenieur, 17e jaarg. 1902.

No 24. W. F. Leemans: Het Westgat van Soerabaja. No 25. H. Wakkie: De toegangswegen en de haven van Soerabaja.

De Indische Mercur, 25e jaarg (1902) No 25.

Over het gebruik van Liquid fuel. — Verslag van het Mijnwezen over het 4e kwartaal 1901. — Instelling van een nationale hogere school voor kolonialen landbouw in Frankrijk. — De Japanse Handelsmarine. — Bericht omtrent de Gouv. kina-onderneming over het 1e kwartaal 1902. — Suiker-productie en invoer in Britsch-Indië. Raffinaderijen in de Ver. Staten van Noord-Amerika. — Suikerverbruik. — De overproductie van koffie. — Uitvoer van Java. Verkoop Sumatra Borneo tabak. — Jaarverslagen Nederlandsche Handelmaatschappij, Cultuur Mpij der Vorstenlanden, enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	4 Juli	18 Juli	11.20 's.av.
Rotterdam, Lloyd,	27 Juni	11 "	11.30 's.av.
Genoa, Nederland,	1 Juli	15 "	9.15 's.av.
Marseille, Lloyd,	8 "	"	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	28 Juni	12 "	7.45 v.m.
Brindisi, Eng. dienst,	4 "	18 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	7 "	"	9.45 's.av.

Via Marseille: Suppletioire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 v.m.

Via Napels: Suppletioire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 Juni	14 Juli	11.20 's.av.
Southampton, Eng.,	7 "	"	11.30 's.av.
St. Nazaire, Fr.,	8 Juli	8 Aug.	7.45 v.m.

MAIL CURAÇAO.

Via Genoa den 3n van elke maand, alleen op verzoek. Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's.av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.24 's.av. Liverpool. Elken Maandag 7.24 's.av.

ADVERTENTIE.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidlaak 24 (Beursplein). — Breda, Prinsestraat. — Haarlem, Kruisweg 70 e. — Nijmegen, Ind. -Boulevard 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJsselade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage: CAREL HENNY, Directeur; Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal f 4,000,000
Reserves ult. 1901 1,818,000
Betaalde brandschaden tot ult 1901 - 23,902,000

Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijk Premieën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Te Huis voor Jongelieden.

Amersfoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitnemende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderlijke behandeling. Billijke voorwaarden. Aanbevolen door BAR. S. M. VAN HEECKEREN van WALLIEN te Beek bij Nijmegen en Dr. H. J. TER HAAR ROMENY, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT,

Den Haag.

Ook Logies per dag.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Gedempte Raamstraat 11-12,

'S-GRAVENHAGE.

Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van Borduur- en Passementwerken, Galonweverij à Jacquard, Photographien en Teekeningen van Vaandels. Maconieke Artikelen enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling

PARIJS 1900.

Blikwerk en Verpakking
voor Oost- en West-Indië.
Aanleg van Gas- en Waterleiding,
Gasgloeilicht en Electric.
3 le Schuitstraat 3,
W. P. JANSSEN.

P. G. DUNGELMANN,
Hoogstraat 34 — Telefoon n°. 94,
's-Gravenhage.

Specialiteit in fijne Worst- en Vleeschwaren.
EXPORT NAAR DE INDIË
onder garantie van goede overkomst.

Echte Fransche Quina la Roche.
Quina la Roche van Kræpelin en Holm.
Tropon, Somatose Hamatogen v. Dr. Hommel.
Echte Zwitsersche pillen van den
Apotheker Rich. Brandt.
Verder alle binnen- en buitenlandse
Specialités steeds verkrijgbaar bij
Mej. E. DE LEEUW,
PRINSESTRAAT 42, DEN HAAG.

Speciaal ingericht voor
HEERENKLEEDING
naar Maat.

J. V. v. d. ABEND,
MARCHAND-
TAILLEUR.
Van Kinsbergenstraat 100,
's-Gravenhage.
STEEDS VOORHANDEN:
Fransche en Engelsche Stoffen.

Photographietoestel
te koop.

Te bevragen:
Heerengracht 4, Den Haag.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.

Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Haagsch
Publiciteits Bureau
Gebouw Mercurius
NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in
alle bladen der wereld.
Voor de **INDISCHE BLADEN**
vraag men de
bizonde voordeelige voorwaarden

HAAGSCHE
MUZIEK-
HANDEL
HOFSPIJ
N°97.

ENDERLE
en
OOSTERVEEN
HOFSPIJ
N°97.

Gasornamenten
Nieuwe Armen van af f 0.60.
Nieuwe Schuiflampen met
Gloeilicht van af f 5.50.
Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
van af f 17.

Surpriselamp
met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

NIEUWE
Geijser-Badkachel,
J. G. van Velde.
20 Korte Houtstraat 20
Den Haag.

Nieuwste systeem,
met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
en kosteloze plaatsing, f 60.
20a, Korte Houtstraat, Den Haag.
Telefoon 1207.

„De Hollandsche Nijverheid”,
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.
TELEFOON INTERC. 1312.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN, LUIERMANDEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
Lange Poten No. 30.
Speciaal Magazijn van elegante
KINDERJURKEN in Stof-Katoen en Neteldoek.
Kindermantels en Hoeden voor elken leeftijd.

Alle goederen worden op eigen ateliers in elken verlangden tijd op maat ver-
vaardigd, zoodat voor keurige afwerking soliditeit en goed passend wordt ingestaan.

Maison Willems-Janssens, de Bruxelles,
ROBES et MANTEAUX.
Van Galenstraat 16, près du Piet Heinstraat,
La Haye.

Aan H H Amateur- en Vakphotographen
deelt de ondergeteekende mede, dat hij, naast zijn reeds jaren bestaande Zaak
WAGENPLEIN 148,

een **TWEEDE** heeft geopend,
Piet Heinstraat 53.
P. J. HEIJNE.

Photographie-Artikelen en Gramophonen.
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te
's-GRAVENHAGE en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT - DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seizoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

E WEKKER,

Coöperatieve Vereeniging.
Afdeling reformkleeding,
Zeestraat 31. Den Haag.

GROOTSTE SORTERING
binnen- en buitenlandse hygienische Stoffen.
Porcuse Stoffen van af 35 ct. p. meter.

IN ROBES
Fransche Coupe. **Maison L. Carrière „Seatio”.**
Reform kleeding
naar keuze.
SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Attesten ter inzage. **120, Van Swietenstraat 120. Den Haag**

MAISON de BRODERIES et de DENTELLES.
Madlle P. Ch. HOEK,
8 BAZARSTRAAT 8, LA HAYE.
Grand choix. Prix modérés.
Lingeries fines, Rideaux Suisses, Mouchoirs etc.
TROUSSEAUX et LAIJETTES.

COSTUMES NAAR MAAT,
Gegarandeerde Coupe.
Specialiteit in:
Gekleede Costumes,
Mantelcostumes,
Mantels,
F. W. von Gemmingen,
Den Haag.
BLOUSES,
PEIGNOIRS,
Costuumrokken.
GROOTE KEUZE in:
Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

Verhuizingen door geheel Europa (onder garantie).

Attesten
ter inzage
van af 1888.

Manden en
Kisten gratis in
bruikleen.

BERGPLAATS voor INBOEDEL.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Yette Hen”,
OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT-DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telefoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.

Serre-Meubelen en Decoratie.
NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Lawoe	12 Juli	24 Juli	29 Juli	17 Aug.	19 Aug.
Ardjoeno	26 „	7 Aug.	12 Aug.	31 „	2 Sept.
Soembing	9 Aug.	21 „	26 „	14 Sept.	16 „
Goentoe	23 „	4 Sept.	9 Sept.	28 Sept.	30 Sept.
Oengaran	6 Sept.	18 „	23 „	12 Oct.	14 Oct.
Gedé	20 „	2 Oct.	7 Oct.	27 „	29 „
Merapi	4 Oct.	16 „	21 „	10 Nov.	12 Nov.
Sindoro *	18 „	30 „	4 Nov.	24 „	26 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**
De Agenten: **Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1 d, 's-Hage.**

Het beste voedsel
is **BROOD**, wanneer het bereid wordt
van 1e kwaliteit grondstoffen.
Om daarvan zeker te kunnen zijn,
gebruike ieder, de producten van de
Zuid-Holl. Broodfabriek
WALDORPSTRAAT.
In December wordt 15 pCt. uitgekeerd,
welk dividend gewaarborgd is.
Bijzonder wordt de aandacht gevestigd
op ons allerwege beroemd
ZOET ROGGBROOD.